

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ TEMATİK ALANI BİRİNCİ AŞAMA EĞİTİMİ

06-07 Mart 2023

Ankara

Av. Tuğçe Duygu Köksal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sunuş Planı

- I. ULUSLARARASI MEVZUATTA TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ
- II. ULUSAL MEVZUATTA TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ
- III. AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE RAPORLARINDAKİ DEĞERLENDİRMELER (2022-2021)
- IV. TOPLANMA VE GÖSTERİ HAKKINA MÜDAHALE KATEGORİLERİ
- V. TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KAPSAMI
- VI. DİĞER HAKLAR İLE İLİŞKİSİ
- VII. TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLAMA REJİMİ
- VIII. TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ VE DEVLETİN POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLERİ
- IX. KAMU GÖREVLİLERİNİN TOPLANMA VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ
- X. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK DİĞER MÜDAHALELER

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

I. ULUSLARARASI MEVZUATTA Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Madde 20

“Herkes, barışçı yoldan toplanma ve örgüt kurma hakkına sahiptir. Hiç kimse, bir örgüte girmeye zorlanamaz”.

** Bu bildirme, toplanma özgürlüğünün yer aldığı ilk uluslararası belgedir.*

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Madde 15

“Taraflar devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler”.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme

21. Madde

Toplanma özgürlüğü

«Barışçıl bir biçimde toplanma hakkı hukuk tarafından tanınır. Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenliği veya kamu güvenliğini, kamu düzenini (ordre public), sağlık veya ahlaki veya başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma amacı taşıyan, demokratik bir toplumda gerekli bulunan ve hukuka uygun olarak getirilen sınırlamaların dışında başka hiç bir sınırlama konamaz.»

22. Madde

Örgütlenme özgürlüğü

- «1. Herkes başkalarıyla bir araya gelerek örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, kendi menfaatlerini korumak için sendika kurma ve sendikaya katılma hakkını da içerir.
2. Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin (ordre public), genel sağlık veya ahlakın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuken öngörölmüş ve demokratik bir toplumda gerekli olan sınırlamaların dışında başka hiç bir sınırlama konamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler ve polis teşkilatı mensuplarının bu hakkı kullanmaları üzerine hukuki kısıtlamalar konulmasını engellemez.
3. Bu madde, Uluslararası Çalışma Teşkilatının “Örgütlenme Özgürlüğü ve Teşkilatlanma Hakkının Korunması” ile ilgili 1948 tarihli Sözleşmesine Taraf Devletlere, bu Sözleşmede sağlanan güvencelere aykırı yasama tasarrufları yapmasına veya yasaları bu güvencelere aykırı tarzda uygulamasına yetki vermez.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ **General Comment No. 37 by the UN Human Rights Committee**

This document, adopted on 27 July 2020, gives a comprehensive overview on the right of peaceful assembly, outlining the responsibilities of states in ensuring the right as well as providing guidance for protest organizers.

✓ **Guidelines on the use of less lethal weapons**

The document, issued in July 2020 by OHCHR, provides clear guidance on the use of less lethal weapons, including in the context of the policing of assemblies.

✓ **Guidelines for States on the right to participate in public affairs**

The guidelines, prepared by OHCHR and adopted by the Human Rights Council in 2018 through resolution 39/11, provide practical guidance on the implementation of the right to participate in public affairs and stress people have a right to express their grievances and concerns, including through peaceful protests.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

JOINT DECLARATION ON PROTECTING THE RIGHT TO FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY IN TIMES OF EMERGENCIES (2020)

[The United Nations Special Rapporteur on the rights of Freedom of Assembly and of Association, the Special Rapporteur on Freedom of Expression of the Inter-American Commission on Human Rights (IACHR), the Special Rapporteur on Human Rights Defenders and focal point for reprisals in Africa and Chairman of the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR), and the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)]

1. Even in times of emergency, overall respect for the rule of law principles should be ensured and political pluralism and the independence of civil society and the media must also continue to be respected and protected.
2. Public emergencies must not be used as a pretext by States to infringe the right to freedom of peaceful assembly or to repress civil society activists. Blanket bans on assemblies almost always constitute a disproportionate restriction of this right, and should be avoided.
3. The peacefulness of an assembly must be presumed; isolated violent acts do not render an assembly as a whole unpeaceful or unlawful.
4. (...)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AVRUPA GÜVENLİK ve İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (AGİT)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ **AGİK İNSANİ BOYUT KONFERANSI İLE İLGİLİ KOPENHAG TOPLANTISI BELGESİ (1990)**

Katılımcı devletler aşağıdaki hususları yeniden teyit ederler:

(9.2) – herkes barışçıl toplantı ve gösteri yapma hakkına sahiptir. Bu hakların kullanılmasına getirilebilecek her türlü kısıtlama yasayla öngörölmüş olacak ve uluslararası standartlarla uyumlu olacaktır;

(9.3) – örgütlenme özgürlüğü güvence altına alınacaktır. Sendika kurma ve bunlara özgürce katılma hakkı da, her sendikanın üyeliğıe ilişkin koşulları belirleme konusundaki genel hakkı saklı kalmak koşuluyla, güvence altına alınacaktır. Bu haklar hiçbir ön denetime tabi değildir. İşçilerin, grev özgürlüğü hakkı da dahil olmak üzere, örgütlenme özgürlüğü, yasayla öngörölen ve uluslararası standartlarla uyumlu sınırlamalar saklı kalmak koşuluyla, güvence altına alınacaktır;

(https://www.esithaklar.org/wp-content/uploads/2016/03/KopenhagBelgesi_TUR-.pdf)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ AGİT Barışçıl Toplanma Özgürlüğüne Dair Temel İlkeler

(<https://www.esithaklar.org/wp-content/uploads/2022/03/Bariscil-toplanma-ozgurlugu-kilavuzu.pdf>)

- Kamusal mekânlarda toplanma özgürlüğünün kullanımının, en az ticari faaliyetler ya da yaya ve araç trafiğinin sürdürülmesi kadar meşru olduğu
- devletlerin, pozitif yükümlülükleri uyarınca, toplantı ve gösterilerin, düzenleyiciler tarafından tercih edilen mekânlarda yapılmasını sağlayacak düzenleme ve tedbirleri hayata geçirmesi gerektiği
- Sınırlandırma rejiminin düzenlenmesi ve uygulanmasında ölçülülük ilkesinin esas alınması yükümlülüğü
- Ölçülülük ilkesinin gereği olarak kamu otoriteleri, gerçekleştirdikleri müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşmak için özgürlüğü en az sınırlandıran yöntemi kullanmalı
- toplantı ve gösterileri, merkezi ya da ücra olsun, belirli bir güzergâh ve mekânla sınırlandıran düzenleyici işlemler de özgürlüğün iletişimsel işlevini ciddi olarak zedelediği için, karine olarak toplanma özgürlüğünün ihlaline neden olur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İlke 1: Örgütlerin kanuna uygun kurulması, amaçları ve faaliyetleri lehine karine

26. Örgütlerin kuruluşunda uygulanan formaliteler her ne olursa olsun, örgütlerin kurulmasının, amaçlarının ve faaliyetlerinin hukukiliği lehine karine uygulanır.

İlke 2: Devletin örgütlenme özgürlüğü hakkına saygı gösterme, bu hakkı koruma ve uygulanmasını kolaylaştırma görevi

27. Devlet, örgütlerin ve örgütlenme özgürlüğü hakkını kullanan kişilerin hak ve özgürlüklerine müdahale etmeyecektir. Örgütleri devlet dışı aktörlerin müdahalesine karşı koruyacaktır. Devlet ayrıca örgütlerin faaliyet gösterebilecekleri elverişli bir ortam yaratarak örgütlenme özgürlüğü hakkının kullanılmasını kolaylaştıracaktır. Bunun için, düzenleyici şartların basitleştirilmesi, söz konusu şartların gereksiz bir külfet getirmemesinin sağlanması, kaynaklara erişimin kolaylaştırılması ve dezavantajlı veya hassas kişi veya grupların karşı karşıya kaldığı zorlukların üstesinden gelinmesi için olumlu tedbirler alınması gibi önlemler gerekebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

1.1 Barışçıl toplantı özgürlüğü.

Bireyler, gruplar, kayıtlı olmayan örgütlenmeler, tüzel kişiler ve kurumsal yapılar tarafından kullanılabilen temel bir insan hakkıdır. Toplantılar, çeşitlilik arz eden, popüler olmayan veya azınlıkta olan görüşlerin ifade edilmesi de dâhil olmak üzere çeşitli amaçlara hizmet edebilir. Bu hak, azınlıkların kimliklerinin korunması gibi, bir kültürün korunması ve geliştirilmesinde önemli bir aşamadır. Barışçıl toplantı özgürlüğünün korunması, farklı inançlara, pratiklere veya politikalara sahip grupların birlikte barışçıl bir şekilde yaşayabilecekleri hoşgörölü ve çoğulcu bir toplum oluşturulmasında can alıcıdır.

1.2 Toplantının tanımı.

Bu Kılavuzun amaçları doğrultusunda toplantı, bir grup insanın ortak bir ifade amacıyla kamusal bir alanda kasıtlı ve geçici olarak bir arada bulunmaları anlamına gelir. Bu tanımda, belli türden toplantıların düzenlemeye ilişkin özel hususları gündeme getirebileceği dikkate alınmakla birlikte, ister durağan ister hareketli olsun, kamusal veya özel mülkiyette veya kapalı yapılarda gerçekleşen her türlü barışçıl toplantı korunmayı hak etmektedir.

1.3 Sadece barışçıl toplantılar korunur. Bir toplantının düzenleyicileri, barışçıl niyetlerini ifade etmişlerse ve toplantının yürütölmesi şiddet içermiyorsa, o toplantı barışçıl bir toplantı olarak kabul edilmelidir. Burada 'barışçıl' terimi, tedirgin eden veya rencide edici davranışlar ile üçüncü tarafların faaliyetlerini geçici olarak engelleyen davranışlar içermeyen toplantılar için kullanılmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Rehber İlkeler 2.1 Toplantı yapılması lehine karine.

Temel bir hak olarak, barışçıl toplantı özgürlüğü, mümkün olduğu ölçüde, düzenlemeye tabi olmaksızın kullanılmalıdır. Kanunlarda açıkça yasaklanmayan her şeye izin verildiği karinesi üzerinden hareket edilmeli ve toplanmak isteyenlerin bunun için izin almaları gerekmemelidir. Karinenin bu özgürlük lehine olduğu kanunda açık ve net bir şekilde yer almalıdır.

2.2 Devletin barışçıl toplantıları kolaylaştırma ve koruma konusundaki pozitif yükümlülüğü.

Bu özgürlüğün pratikte kullanılmasını ve gereksiz bürokratik engellere tabi olmamasını sağlamak için yeterli mekanizma ve prosedürleri tesis etmek devletin temel sorumluluğudur. Devlet özellikle kamusal toplantıların düzenleyicilerin tercih ettiği yerde yapılmasını kolaylaştırmalı ve korumalıdır; ayrıca, düzenlenecek toplantıların duyurulması için bilgi yayma çabalarının da engellenmemesini sağlamalıdır.

2.3 Yasallık.

Uygulanan her türlü kısıtlama yasalara dayanmalı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile diğer uluslararası insan hakları belgelerine uygun olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda, otoritelere verilen takdir hakkının çerçeveye alınması için iyi tasarlanmış bir mevzuat elzemdir. Yasanın kendisi de uluslararası standartlarla uyumlu olmalı ve bir davranışın yasayı ihlal edip etmeyeceğini, ihlal halinde ise olası sonuçların ne olabileceğini bireyin önceden değerlendirmesini sağlayacak yeterlilikte kesinliğe sahip olmalıdır.

2.4 Orantısallık.

Toplantı özgürlüğüne getirilen her hangi bir kısıtlama orantısallık olmalıdır. Otoriteler tarafından meşru amacı gerçekleştirmek için daima en az müdahaleci olan yollar tercih edilmelidir. Orantısallık ilkesi, otoritelerin rutin bir şekilde bir etkinliğin niteliğini temelden değiştirecek, toplantıların şehrin daha az merkezi olan yerlerine çekilmesi gibi kısıtlamalar getirmemelerini gerektirmektedir. Yasal sınırlamaların genel geçer bir şekilde uygulanması aşırı kapsayıcı olma eğilimi göstermekte ve durumun kendine özgü koşulları düşünülmediği için orantısallık ilkesine uymamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2.5 Ayrımcılık yapmama.

Barışçıl toplantı özgürlüğü herkes tarafından kullanılmalıdır. Toplantı özgürlüğünü düzenlerken ilgili yetkililer herhangi bir temelde hiçbir birey veya gruba ayrımcılık uygulamamalıdır. Kamusal toplantılar düzenleme ve bunlara katılma özgürlüğü bireyler, gruplar, kayıtlı olmayan örgütlenmeler, tüzel kişiler ve kurumsal yapılar; etnik, ulusal, cinsel ve dini azınlık grubu üyeleri, yurttaşlar ve yurttaş olmayanlar (devletsiz kişiler, mülteciler, yabancı devletlerin yurttaşları, sığınmacılar, göçmenler ve turistler dâhil); çocuklar kadınlar ve erkekler; kolluk kuvvetleri personeli; akıl hastalığı olan kişiler de dâhil olmak üzere tam hukuki ehliyete sahip olmayan kişilerin hepsi için güvence altına alınmalıdır.

2.6 İyi idare.

Toplantı özgürlüğünün düzenlenmesi ile ilgili hangi kurumun karar alma sorumluluğuna sahip olduğu konusunda kamuoyu bilgilendirilmeli ve bu durum kanunlarda açık bir şekilde yer almalıdır. Düzenleme yetkisine sahip otorite, prosedürler ve işleyiş konusunda kamuoyunun güvenilir bilgiye yeterli erişiminin olmasını sağlamalıdır. Kamusal toplantı düzenleyenler ve hak ve özlükleri bir toplantıdan doğrudan etkilenecek olanların düzenleyicilere makamlara doğrudan sözlü ve yazılı bilgi verme fırsatı olmalıdır. Düzenleme süreci mevcut bilgilerin tümünün adil ve objektif bir şekilde değerlendirilmesini sağlamalıdır. Bir toplantıya getirilebilecek herhangi bir kısıtlama gecikmeksizin yazılı olarak toplantının düzenleyicisine bildirilmeli, her bir kısıtlamanın gerekçeleriyle ilgili açıklama yapılmalıdır. Bu türden kararlar mümkün olduğunca erken bir aşamada alınmalıdır ki bağımsız bir mahkemeye itirazda edilecekse bu süreç toplantı bildiriminde belirtilen tarihten önce tamamlanabilsin.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

3. Toplantı Özgürlüğünün Kısıtlanması

3.1 Kısıtlama için meşru gerekçeler.

Kısıtlamalar için meşru gerekçeler uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinde öngörülmüştür. Ulusal kanunlarla bunlara ilave gerekçeler getirilmemelidir.

3.2 Kamusal alan.

Toplantılar, kamusal alanın ticari faaliyetler veya araç ve yaya trafiği için kullanılması kadar meşru bir şekilde kullanılmalıdır. Her hangi bir kısıtlama ele alınırken bu durum dikkate alınmalıdır.

3.3 İçerik temelli kısıtlamalar.

Toplantılar ortak bir ifade amacıyla yapılmakta ve dolayısıyla da bir mesaj iletmeyi amaçlamaktadırlar. Herhangi bir mesajın görsel veya işitsel içeriğine kısıtlama getirilmesi için yüksek bir eşik kullanılmalı ve ancak yakın bir şiddet tehdidi varsa kısıtlama getirilmelidir.

3.4 “Zaman, yer ve toplantının yapılış şekli” ile ilgili kısıtlamalar.

Düzenleyici makamların başvurabilecekler, iletilmek istenen mesaja müdahale etmeyen olası kısıtlamalar için geniş bir yelpaze bulunmaktadır. Bir toplantının zamanına, yerine ve yapılış şekline herhangi bir kısıtlama getirilecekse, makul alternatifler teklif edilmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

3.5 “Görüş ve işitme” (sight and sound).

Kamusal toplantılar belli bir hedef kişiye, gruba veya kuruluşa bir mesajın iletilmesi amacıyla düzenlenmektedir. Bu nedenle, genel bir kural olarak toplantılar hedef kitlenin görebileceği ve işitebileceği bir şekilde kolaylaştırılmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4. Usule İlişkin Konular

4.1 Bildirim.

Uluslararası insan hakları hukukuna göre ulusal düzeyde bir toplantı ile ilgili önceden bildirim gerekliliği getirilmesi öngörülmemektedir. Hakikaten de, açık bir toplumda, pek çok toplantı türü herhangi bir resmi düzenleme gerektirmez. Bu nedenle önceden bildirim yapma şartı, ancak devletin toplantı özgürlüğünü kolaylaştırması ve kamu düzenini, kamu sağlığını ve başkalarının hak ve özgürlüklerini koruması için gerekli düzenlemeleri yapmasını sağlamak amacıyla getirilmelidir. Bu türden yasal hükümler bir toplantının düzenleyicisinin izin talebinden ziyade bir niyet bildiriminde bulunmasını öngörmelidir. Bildirim süreci zahmetli veya bürokratik olmamalıdır. Bildirim süresi gereksiz uzunlukta olmamalı ancak ilgili devlet otoritelerinin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmeleri için gerekli plan ve hazırlıkları yapmalarına imkân verecek ve kısıtlamalara itiraz edilecekse bir mahkemeye hızlıca itiraz etme ve karar alınmasını sağlamaya yetecek uzunlukta olmalıdır. Otoriteler bir bildirimde gecikmeksizin itiraz etmezlerse, kamusal toplantının düzenleyicileri, bildirimlerinde sunulan koşullarda ve her hangi bir kısıtlamaya maruz kalmaksızın faaliyetlerine devam edebilmelidir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4.2 Kendiliğinden toplantılar.

Mevzuatta önceden bildirim yapılması öngörölmüşse, yasalarda önceden bildirim şartının pratikte geçerli olamayacağı durumlar için istisnalara açık bir şekilde yer verilmelidir. Böyle bir istisna ancak yasal olarak getirilen son başvuru süresinin karşılanamayacağı durumlarda geçerli olur. Otoriteler, barışçıl nitelikte olduğu sürece kendiliğinden gelişen her türlü toplantıyı daima korumalı ve kolaylaştırmalıdır.

4.3 Eşzamanlı toplantılar.

Aynı yer ve zamanda birbiriyle ilgisi olmayan iki veya daha fazla toplantının yapılacağına dair bildirim yapıldığında, her biri mümkün olan en iyi şekilde kolaylaştırılmalıdır. Bir kamusal toplantının sırf başka bir kamusal toplantı ile aynı yer ve zamanda yapılması planlandığı için yasaklanması, her ikisinin de makul bir şekilde gerçekleşebileceği hallerde haksız bir uygulama olacaktır. Ayrımcılık yapmama ilkesi, ayrıca birbirine benzer koşullara sahip toplantıların farklı düzeylerde kısıtlamaya tabi olmamasını gerektirmektedir.

4.4 Karşı gösteriler.

Karşı gösteriler, katılımcıların başka bir toplantıda ifade edilen görüşlerle hemfikir olmadıklarını ifade etmek istedikleri bir eşzamanlı toplantı türüdür. Karşı gösteri düzenleme hakkı, başkalarının gösteri yapma hakkının engellenmesini kapsamaz. Gerçekten de, göstericiler, başkalarının da gösteri yapma hakkına saygı göstermelidir. Karşı gösterilerin düzenlendiği veya yapıldığı durumlarda devletin her bir etkinliği koruma ve kolaylaştırma görevine vurgu yapılmalıdır; devlet, bu türden birbiriyle ilişkili eşzamanlı toplantıları birbirinin görüş ve işitme alanında kolaylaştırmak için mümkün olduğu ölçüde yeterli kolluk kaynağını devreye sokmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4.5 Karar alma.

Düzenleyici makamlar karar alma sürecinin erişilebilir olmasını ve anlaşılır bir şekilde açıklanmasını sağlamalıdır. Süreç, mevcut tüm bilgilerin adil ve objektif bir şekilde değerlendirilmesine imkan sağlamalıdır. Bir toplantıya getirilebilecek herhangi bir kısıtlama, etkinliği düzenleyenlere gecikmeksizin ve yazılı olarak bildirilmeli, her bir kısıtlamanın gerekçesi ile ilgili açıklama yapılmalıdır. Bildirimde belirtilen toplantı tarihinden önce bağımsız mahkemelere itiraz süreçlerinin tamamlanabilmesi için bu türden kararlar mümkün olduğunca erken alınmalıdır.

4.6 Denetim ve itiraz. Etkili başvuru yolu hakkı, bir toplantıya getirilen herhangi bir kısıtlama veya yasağın içeriğine itirazda bulunma hakkını da içermektedir. İlk aşamada idari denetim seçeneğinin olması mahkemeler üzerindeki maliyeti azaltacak ve yetkililerle halk arasında daha yapıcı ilişkilerin kurulmasına yardımcı olacaktır. Ancak, bu türden bir denetimin başvuru sahibini tatmin etmediği durumlarda, bağımsız bir mahkemeye itirazda bulunmak için bir mekanizma olmalıdır. İtirazlar gecikmeksizin vakitlice yapılabilmelidir ki yetkililerin verdikleri kararların değiştirilmesi gerektiğinde, başvuru sahibinin haklarına daha fazla zarar vermeden yapılabilsin. Bu nedenle, bildirimde belirtilen toplantı tarihinden önce kesin bir karar verilmeli veya en azından bir tedbir kararı ile sağlanacak telafi sağlanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

5. Barışçıl Toplantı Özgürlüğü Mevzuatının Uygulanması

5.1 Kolluk görevlileriyle etkinlik öncesi planlama yapılması.

Mümkün olan her durumda, özellikle de büyük çaplı toplantılarda veya ihtilafli konularla ilgili toplantılarda, düzenleyicinin kolluk görevlileri ile etkinlikten önce alınacak güvenlik ve kamu güvenliği tedbirlerini görüşmesi tavsiye edilir. Bu türden görüşmeler, görevlendirilecek kolluk kuvvetleri, düzeni sağlamak için yapılacak ayarlamalar ve polislik faaliyetleri ile ilgili konuları kapsayabilir.

(...)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

«otoritelerin toplantı özgürlüğü ile ilgili aldıkları kararların ayrımcı bir etkisi olmamalıdır»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ayrımcılık Yasağı

46. Barışçıl toplantı özgürlüğü, herkes tarafından eşit bir şekilde kullanılması gereken bir haktır. İnsan haklarının ayrımcılık yapılmaksızın uygulanması gerektiği ilkesi insan hakları standartları yorumlanırken en temelde gözetilmesi gereken ilkedir.

BMMSHS'nin 26. Maddesi ile AİHS'in 14. Maddesi, her Devletin bu sözleşmelerde tanınan hakların kendi yetki alanındaki bütün bireyler için ayrımcılık yapılmaksızın güvence altına almasını gerektirir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ **BMMSHS madde 26**

Hukuk önünde eşitlik

Herkes, hukuk önünde eşittir ve hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın hukuk tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Hukuk bu alanda her türlü ayrımcılığı yasaklar ve herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, milliyet, doğum veya başka bir statü ile yapılan ayrımcılığa karşı etkili ve eşit koruma sağlar.

✓ **Amsterdam Anlaşması madde 13**

*<https://www.ikv.org.tr/images/files/A6-tr.pdf>

✓ **AB Temel Hakları Şartı madde 21(2)**

«Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya diğer her türlü düşünce, bir ulusal azınlığa mensup olma, servet, doğum, engellilik, yaş veya cinsel yönelime dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Barışçıl toplantı özgürlüğü hem bireylerin hem de kurumsal yapıların yararlanabileceği bir haktır.

- Azınlıklar
- Devletsiz kişiler, mülteciler, yabancı devlet yurttaşları, sığınmacılar, göçmenler ve turistler

AIHS madde 16: '10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeci Taraflar'a yabancıların siyasal etkinliklerine kısıtlama getirmelerini yasakladığı anlamında değerlendirilemez.'

*Maddenin uygulanması vatandaş olmayan kişilerin doğrudan ulusal güvenliğe yük getiren söylemleri ile sınırlı kalmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

■ Kadınlar

Kadına Karşı Her Türü ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme madde 3. Taraf Devletler 'erkeklerle eşit olarak insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla, kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için yasal düzenleme dâhil bütün uygun önlemleri alacaklardır.'

■ Çocuklar ?

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 15. Maddesi, Devletlerin çocuğun barışçıl toplantı düzenleme ve bunlara katılma hakkını tanımalarını gerektirir.

«**Rehber İlke 58.** Kamusal toplantıların düzenleyicilerinin önemli sorumlulukları ışığında çocukların gelişen kapasitelerini dikkate almak kaydıyla kanunda toplantı düzenlemek için bir minimum yaş sınırı konabilir. Kanunda çocukların ancak ebeveynleri veya yasal velileri razı olduğu sürece bir kamusal etkinlik düzenleyebilecekleri de düzenlenebilir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Engelli Kişiler**
- **Kolluk Kuvvetleri ve Devlet Görevlileri**

«AİHS madde 11, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir».

- Bu türden tüm kısıtlamalar bu hizmetlerde görevli kişilerin sorumluluklarının uygun şekilde yerine getirilmesini ve kamunun bu kişilerden beklediği **tarafsızlığa** duydukları güvenin korunmasını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.
- **Tarafsızlık** tanımı temel öneme sahiptir.
- Tarafsızlık bir görüş sahibi olma ve bunu ifade etme özgürlüğünü gereksiz şekilde kısıtlayacak şekilde yorumlanmamalıdır.
- Mevzuat, bu nedenle, kısıtlama doğrudan görev gereği verilen hizmetlerle ilişkili değilse kolluk personelinin (polis ve ordu dâhil) ve devlet görevlilerinin toplantı özgürlüğünü kısıtlamamalıdır.
- Böyle bir kısıtlama getirilecek ise, mesleki görevin icrası ile ilgili konular dikkate alınarak ancak mutlak bir gereklilik durumunda uygulanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL HAKLAR ŞARTI

Madde 12 - Toplanma ve örgütlenme özgürlüğü

«Herkes, barışçıl bir biçimde toplanma özgürlüğü ile her düzeyde, özellikle siyaset, sendika ve yurttaşlıkla ilgili konularda örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu, herkesin kendi çıkarlarını korumak için sendika kurma ve sendikalara girme hakkını da içerir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ **European Parliament resolution of 14 February 2019 on the right to peaceful protest and the proportionate use of force ([2019/2569\(RSP\)](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0127_EN.html))**

*https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0127_EN.html

- ✓ In accordance with Article 4(2) of the TEU, the EU ‘shall respect [the Member States’] essential state functions, including ensuring the territorial integrity of the state, maintaining law and order and safeguarding national security’; whereas ‘in particular, national security remains the sole responsibility of each Member State’.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AVRUPA KONSEYİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Declaration of the Committee of Ministers on Council of Europe action to improve the protection of human rights defenders and promote their activities (Adopted by the Committee of Ministers on 6 February 2008 at the 1017th meeting of the Ministers' Deputies)
- ✓ European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission) Osce Office For Democratic Institutions And Human Rights (Osce/Odihr) Guidelines On Freedom Of Peaceful Assembly
([https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-e))
- ✓ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ulusal mevzuat üzerindeki etkileri
(<https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/freedom-of-assembly>)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

MADDE 11

Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü

1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.
2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağliğın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Oya Ataman Grubu Mart 2019 tarihli tavsiye kararı

- yetkilileri, yasal çerçeveyi Avrupa Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında belirtilen ilkelerle tamamen uyumlu hale getirmeye yönelik önerileri daha fazla gecikmeden kabul etmeye çağırdı; Yetkilileri, göz yaşartıcı gaz kullanımına ilişkin 2016 tarihli Genelgesinin hükümlerini, her bakımdan uluslararası standartlara uygun olmasını sağlamak için gözden geçirmeye teşvik etti ve bu bağlamda, Konsey aracılığıyla sağlanabilecek uluslararası uzmanlıktan yararlanmaya davet etti.
- yetkililerden, son yıllarda gösteri ve toplantıları dağıtmak için kolluk kuvvetleri tarafından yapılan müdahalelerin sayısını, göz yaşartıcı gaz ve diğer kitle kontrol silahlarının kullanıldığı müdahalelerin sayısını, cezai ve idari kovuşturma ve mahkumiyet sayısını gösteren daha fazla bilgi sağlamalarını talep etti. 2911 sayılı Kanun ihlalleriyle bağlantılı ve 2016 tarihli Genelgenin öngördüğü müdahale sonrası değerlendirme toplantıları sonrasında düzenlenen rapor örnekleri;
- ayrıca yetkililerden, özellikle ilgili birincil ve ikincil mevzuatın değiştirilmesiyle ilgili olarak, bu grup davalarda kaydedilen ilerleme hakkında Komite'yi bilgilendirmelerini talep etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

II. ULUSAL MEVZUATTA Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

T.C. Anayasası Madde 34

Herkes, **önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız** toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Madde 2

Toplantı: “belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen açık ve kapalı yer toplantılar”

Gösteri yürüyüşü: “belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen yürüyüşler»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Bildirim verilmesi

Madde 10

Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Bu bildirimde;

a) Toplantının amacı, b) Toplantının yapılacağı yer, gün, başlangıç ve bitiş saatleri, c) Düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri, Belirtilir ve bildirimde yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir. Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur. Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar saati bildirim verilme saati sayılır. Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişse ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine durum hemen yazılı olarak bildirilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı Merkez ve Taşra Birimleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği

Madde 4

Toplumsal olay: “kamu düzenini bozan, kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlayan veya tehdit eden ve kitlesel olarak gerçekleştirilen, toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile eylem ve etkinlikler”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **TOPLUMSAL OLAYLARDA GÖREVLENDİRİLEN PERSONELİN HAREKET USUL VE ESASLARINA DAİR YÖNERGE (Değişik:2/4/2020-Bakan Onayı)**

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönergenin amacı; toplantı veya gösteri yürüyüşü öncesi, sırası ve sonrasında İl/İlçe Emniyet Müdürlükleri bünyesinde faaliyet gösteren Çevik Kuvvet Şube Müdürlükleri/Grup Amirliklerinde ve toplumsal olaylarda görevlendirilen diğer personelin hareket usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönerge; toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile ilgili hazırlanması gereken planlar, bu planların uygulanmasında göz önünde bulundurulacak esaslar, toplantı ve gösteri yürüyüşleri öncesinde alınması gereken tedbirler, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale sırasında uygulanacak taktik, düzen ve genel prensipler ile müdahale sonrasında yapılması gereken işlemleri kapsar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇERİK

- ✓ Toplumsal Olaylarla İlgili Önlemeye Müdahale Planlarının Hazırlanması
- ✓ Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Öncesinde, Yapılması Sırasında ve Sonrasında Alınacak Tedbirler, Taktik, Düzen ve Genel Prensipler
- ✓ Takip edilecek zor kullanma aşamaları

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu 11 A) Maddesi

“Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.”

✓ 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu 11 C) Maddesi

“İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisinin valinin ödev ve görevlerinden olduğunu ifade etmektedir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu

Madde 16

Zor ve silah kullanma

Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırırmak amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

- Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,
- Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, (1) ifade eder.

(...)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ JANDARMA TEŞKİLAT, GÖREV VE YETKİLERİ YÖNETMELİĞİ
- ✓ POLİS ÇEVİK KUVVET YÖNETMELİĞİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çevik Kuvvet Yönetmeliği madde 25

Kanuna uygun toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile diğer toplumsal olaylarda; çevik kuvvet birimleri tarafından topluluğun, toplantı yerinde veya toplanacak bölgelerde gidiş ve dönüşlerinde, dağılma anına kadar yakından takip ve kontrol altına alınacağı topluluğun, menfi unsurların tahrik ve teşviki ile istikamet değiştirmesine mani olacak her türlü tedbir in süratle yerine getirileceği, gerektiğinde tertip heyetine yardımcı olunacağı, toplantı ve gösteri yürüyüşüne mani olmaya veya huzur ve sükûnu bozmaya teşebbüs edenler in yakalanarak tesirsiz hale getireceği ve olay yerinden uzaklaştırılacağı belirtilmektedir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri nedeniyle toplumsal olaylara müdahale gerektiğinde yapılması gerekenler taktik düzeyde detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu kısımda öncelikle dağıtma öncesi uyulacak kurallara vurgu yapılmakta bu kapsamda "Mahallin mülki amiri veya görevlendireceği en büyük zabıta amiri veya zabıta amirlerinden birisini ses yükseltici veya yayıcı cihazlar aracılığı ile önce kendisini topluluğa tanıtacağı, sonra "kanuna uyarak dağılmaları ve dağılmamaları halinde zor kullanılacağı "ihtarını yapacağı, dağılma ihtarını olumlu, kitleyi yumuşatıcı, sade ve açık olması gerektiği, emrin mutlaka iki veya üç defa tekrar edileceği ve en uzak noktadan işitildiğine dair görevlilerce tutanak düzenleneceği ifade edilmektedir. Aynı zamanda dağılma ihtarını, emrin maksadını sağlayacak ve emri yerine getirecek ölçüde elde kuvvet bulundurulmadan kesinlikle verilmeyeceği de kayıt altına alınmıştır.

Yönetmeliğin 25.Maddesi zor kullanılarak yapılacak dağıtmada uyulacak esasları da detaylı bir şekilde açıklamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

- Soruşturma izni alınması gereken suç memur ve diğer kamu görevlisinin “görevi sebebiyle” işlediği suçtur. Görev sebebiyle işlenen suç, memura ve diğer kamu görevlisine kanuni hükümlerle verilen görevlerinden doğan ve bu görevleriyle ilgili olan suç demektir.

Ör: **Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması (TCK m.256)**

- Bazı suçlar ise soruşturma izni alınmasına gerek olmadan doğrudan soruşturulur.

Ör: **İşkence suçu ve eziyet suçu (TCK m. 94 ve 95)**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ TÜRK CEZA KANUNU

- **İnanç düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme**

Madde 115-(1) Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) (Değişik: 2/3/2014-6529/14 md.) Dini inancın gereğinin yerine getirilmesinin veya dini ibadet veya ayinlerin bireysel ya da toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi hâlinde, fail hakkında birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur. (3) (Ek: 2/3/2014-6529/14 md.) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç, düşünce veya kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale eden veya bunları değiştirmeye zorlayan kişiye birinci fıkraya hükmüne göre ceza verilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması**

Madde 256- (1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ 2911 sayılı Kanun

Direnme⁽¹⁾

Madde 32 – (Değişik: 22/7/2010 - 6008/1 md.)

Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılanlar, ihtar ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suç, toplantı ve gösteri yürüyüşünü tertip edenlerin işleme halinde, bu fıkra hükmüne göre verilecek ceza yarı oranında artırılarak hükmolunur.

İhtar ve zor kullanmaya rağmen kolluk görevlilerine karşı cebir veya tehdit kullanılarak direnilmesi halinde, ayrıca 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 265 inci maddesinde tanımlanan suçtan dolayı da cezaya hükmolunur.

23 üncü maddede yazılı hallerden biri gerçekleşmeden veya 24 üncü madde hükmü yerine getirilmeden yetki sınırı aşarak toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin dağıtılması halinde, yukarıdaki fıkralarda yazılı fiilleri işleyenlere verilecek cezalar, dörtte bire kadar indirilerek uygulanabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Toplantı ve yürüyüşe silahlı katılanlar

Madde 33 – (Değişik: 22/7/2010 - 6008/2 md.)

(Değişik birinci fıkra: 27/3/2015-6638/8 md.) Toplantı ve gösteri yürüyüşlerine;

a) Ateşli silahlar veya havai fişek, molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir, demir bilye ve sapan gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler taşıyarak veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek katılanlar iki yıl altı aydan dört yıla kadar,

b) Yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşıyarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyerek katılanlar ile kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşıyarak veya bu nitelikte sloganlar söyleyerek veya ses cihazları ile yayınlayarak katılanlar altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı olması halinde ve dağılmamak için direnildiği takdirde, ayrıca 32 nci madde hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

✓ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

CMK madde 91 (4) (Ek: 27/3/2015-6638/13 md.) Suçüstü hâleriyle sınırlı olmak kaydıyla; kişi hakkında aşağıdaki bentlerde belirtilen suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından yirmi dört saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar gözaltına alınma kararı verilebilir. Gözaltına alma nedeninin ortadan kalkması hâlinde veya işlemlerin tamamlanması üzerine derhâl ve her hâlde en geç yukarıda belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet savcısına, yapılan işlemler hakkında bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilir. Kişi serbest bırakılmazsa yukarıdaki fıkralara göre işlem yapılır. Ancak kişi en geç kırk sekiz saat, toplu olarak işlenen suçlarda dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır.

Bu fıkra kapsamında kolluk tarafından gözaltına alınan kişiler hakkında da gözaltına ilişkin hükümler uygulanır.

a) Toplumsal olaylar sırasında işlenen cebir ve şiddet içeren suçlar.

(...)

d) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Toplumsal olaylarda sıklıkla soruşturma yürütölen suç tipleri

Kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki kuruluşların faaliyetlerinin engellenmesi TCK m.113

Mala zarar verme TCK m.151 ve 152

Genel güvenliğın kasten tehlikeye sokulması TCK m. 170

Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit TCK m. 213

Suç işlemeye tahrik TCK m. 214

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama TCK m. 216

Kanunlara uymamaya tahrik TCK m .217

Görevi yaptırmamak için direnme TCK m. 265

Örgüte yardım TCK madde 220/7

Örgüt adına suç işleme TCK madde 220/6

2911 sayılı Kanuna aykırılık

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu madde 6 ve 7

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

III. AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE RAPORLARINDAKİ DEĞERLENDİRMELER (2022-2021)

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2022_turkiye_report_tr_27.11.2022_22.05.pdf

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2021_turkiye_raporu_tr.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Mevzuat ve uygulamasının, Türk Anayasası, Avrupa standartları veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle uyumlu olmadığı toplanma ve örgütlenme özgürlüğü alanında daha fazla gerileme olmuştur. Yasaklamalar, orantısız güç kullanımı ve barışçıl gösterilere karşı yapılan müdahalelerin sayısı ile terörle bağlantılı faaliyetler veya Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nu ihlal suçlamalarıyla açılan soruşturmalar, davalar ve idari para cezalarının uygulanmasında artış yaşanmıştır. AİHM içtihadının gecikmesizin uygulanması ve ilgili ulusal mevzuatın gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine ilişkin Kanun'un uluslararası insan hakları standartları ile uyumuna ilişkin olarak, Temmuz 2021'de Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu, söz konusu Kanun'un Türkiye'nin örgütlenme özgürlüğünü tehdit eden bir dizi hüküm içerdiğini tespit etmiştir. Ekim 2021'de, İçişleri Bakanlığı, Dernekler Yönetmeliği'nde değişiklik yapan ve STK'ların bakanlık tarafından yürütülen bir risk analizine dayalı olarak denetlenmesini gerektiren bir genelge yayımlamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- STK'ların bilgileri olmadan orta-yüksek risk grupları şeklinde kategorize edilmeleri ve bu durumun, sivil toplum aktörlerinin daha fazla suçlu hâle getirilmesine yol açabilecektir.
- Ayrıca, bu tür risk analizlerinin kapsamı ve sınırlarını belirleyen bir mevzuat ve STK'ların itiraz edebilme hakkını düzenleyen bir usul bulunmamaktadır.
- Uluslararası finansman alanlar dâhil olmak üzere, birçok insan hakları STK'sı denetimlere maruz kalmıştır.
- Örgütlenme özgürlüğü ile ilgili olarak Venedik Komisyonunun Temmuz 2021 tarihli tavsiyeleri, STK'ların yardım toplama faaliyetlerine ilişkin olanlar dâhil olmak üzere, uygulanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Görevden alınan memurların yaptıkları gösteri yürüyüşleri dâhil olmak üzere, insan hakları, çevre hakları ile siyasi ve sosyo-ekonomik haklara ilişkin protestolar veya gösteri yürüyüşleri bazı illerde çeşitli vesilelerle yasaklanmıştır. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, idarenin, toplantıları ve gösteri yürüyüşlerini, soyut, takdire bağlı ve keyfi kriterler temelinde yasaklamasına olanak tanımaktadır.
- Onur ayını kutlayan tüm etkinlikler ve yürüyüşler, 2021'de olduğu gibi 2022'de de yasaklanmıştır. İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi 9. onur yürüyüşü ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki onur yürüyüşü de Haziranda yasaklanmıştır. Haziranda İstanbul onur yürüyüşü için toplanan yüzlerce insan, polis müdahalesinin ardından gözaltına alınmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kabul edilmiş olan, Devlet Denetleme Kurulunun (DDK) dernek yöneticilerini açığa alma yetkisini iptal etmiştir. Söz konusu olumlu karara rağmen DDK, yöneticilerin derneklerden uzaklaştırılmalarını teklif etmeye devam etmiştir. İnsan Hakları Derneği'nin, Ekim 2018'de kabul edilen ve derneklere tüm üyelerini ilgili makamlara açıklama zorunluluğu getiren yönetmeliğin iptali için açtığı davanın temyiz süreci, Danıştay'ın Eylül 2021'de yönetmeliği iptal etmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak mevzuat değişikliğinin ardından, üyelerin kimlik bilgilerinin talep edilmesi uygulamasına devam edilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

IV. Toplanma ve Gösteri Hakkına Müdahale Kategorileri

• Gösteri öncesi müdahaleler

- Sınır kontrolü
- Önleyici gözaltı (örnek: CMK madde 90/5)
- İzin zorunluluğu?

• Gösteri sırasında müdahaleler

- Zor kullanımı
- Kordona alma (kettling)

• Gösteri sonrası müdahaleler

- Yakalama, gözaltı, tutulama ve yargılama
- Fişleme

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Terör tanımı genişliği The EU's definition of terrorism can be found in Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (EUdoc.no.2002/475/JHA)
- Polis izleme tedbirleri aşırıcılık veri tabanına kayıt
Örnek: CATT v. Birleşik Krallık

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK

Ezelin v. Fransa

«katıldığı gösteri yürüyüşünde şiddete başvuranlar olmakla birlikte kendisinin şiddete başvurmadığını belirten Roland Ezelin'e **saldırgan hareketlerle ilgisinin olmadığını gösterememesi nedeniyle** Baro tarafından verilen disiplin cezası ve Temyiz mahkemesince de onaylanmış ceza nedeniyle gösteri özgürlüğünün ihlali olduğuna karar verilmiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK

Urcan ve diğerleri v Türkiye

«eğitimcilerin koşullarının düzeltilmesi amacıyla ulusal bir greve katılan ve katılımdan yetkilileri haberdar eden ve iş yerlerine gitmeyen çoğunluğu Eğitim Sen üyesi eğitimciler hakkında memuriyeti terk ve vazifelerine gelmemekten dolayı işlem yapılmış, katılımcılar ceza almış ve cezaları onanmıştır.

AİHM başvuruda toplanma özgürlüğu ve görüşlerini bu özgürlük vasıtasıyla ifade etme hakkının demokratik bir toplumun temel değerlerinin bir parçası olduğunu, demokrasilerde esasında meselelerin halka açık olarak tartışılarak çözümlenmesi yeteneği bulunduğunu, şiddete teşvik etme ve/veya demokratik ilkelerin reddi söz konusu olmadığı sürece, toplanma ve ifade özgürlüğu çerçevesinde dile getirilen bazı görüşler veya kullanılan ifadeler yetkili makamların gözünde kabul edilemez veya çok edici veya ileri sürülen talepler gayrı meşru olsalar dahi, ifade ve toplanma özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik önleyici nitelikteki radikal tedbirlerin demokrasiye hizmet etmeyeceğini, hatta tehlikeye düşüreceğini, hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik bir toplumda, yerleşik düzene karşı çıkan ve barışçı yöntemlerle hayata geçirilmesi savunulan siyasi düşüncelerin toplanma özgürlüğu veya başka yasal yollarla dile getirilebilmesine imkan tanınması gerektiğini belirtmiştir. Müdahale, demokratik toplumda gerekli olmadığı gerekçesiyle ihlal bulmuştur»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

V. Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğünün Kapsamı

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Hakkın Kapsamı ve AİHS 10. madde ile bağlantısı

Ani toplantı

Planlı toplantı

Basın açıklaması

Oturma eylemi

Sivil itaatsizlik

Diğer ?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

A- Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Sayılmayan Haller

- a) Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,
- b) Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar.
- c) Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,
- d) Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanların Devlet ve Hükümet işleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin halk ile yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu hükümlerine tabi değildir. Bu hallerde ilgililer hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılamaz.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

«Barışçıl Toplanma Kavramı»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Taşdemir v. Türkiye (kabul edilmezlik)

Yavuz ve Yaylalı v. Türkiye

Gülcü v. Türkiye

Agit Demir v. Türkiye

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ali Güneş v. Türkiye (§ 46) ve Disk ve Kesk v. Türkiye (§§ 36- 37)

«Mahkeme, kolluk görevlilerinin gösterilerdeki sert müdahalelerinin veya barışçıl nitelikte gösterilere katıldıkları gerekçesiyle başvuranlar hakkında başlatılan cezai işlemlerin, Sözleşme'nin 3 ve/veya 11. maddesinin/maddelerinin ihlaline sebep olduğu sonucuna vardığını gözlemlemektedir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Taranenko v. Rusya - Başvuru No: 19554/05, Karar Tarihi: 15.05.2014**

Başvurucu kırk kişilik bir grupta devlet politikalarını protesto ederken polisin olay yerine gelip müdahale etmesinin ardından ve tutuklanan göstericilerin olay sırasında hiçbir kamu görevlisinin yaralamamış olduğu dikkate alındığında, davada uygulanan hüküm verilmesinin olağandışı ağır yaptırım, başvuru ve protesto eylemlerine katılan diğer kişiler üzerinde caydırıcı bir etki yaptığında Sözleşme'nin 11. maddesi ve yeterli sayılamayan gerekçelerle ilgili makamların başvuru tutukluluk süresini uzatması nedeniyle 5 maddenin 3.fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu bağlamda Sözleşme'nin 41. Maddesi uyarınca 12.500 Euro ödenmesine hükmedilmiştir.

- **Akgöl ve Göl v. Türkiye - Başvuru No: 28495/06 ve 28516/06, Karar Tarihi: 17.05.2011**

Başvurucular, öğrencisi oldukları üniversite kampüsünde ölen bir öğrenci arkadaşlarını anmak amacıyla toplanan bir gösterinin ardından yasadışı gösteriye katılmak ve şiddet kullanmak suçlamasıyla dava açılmış ve hüküm kurulmuşsa da üniversite tesislerinde toplananların kamu güvenliği için tehlike oluşturduklarına ilişkin herhangi bir kanıt olmadığından başvuru toplanma özgürlüklerine yönelik polis müdahalesinin izlenen amaçla orantısız olduğuna ve 11. madde ihlal edilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KISITLAMALAR

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü Getirilen Kısıtlama Biçimleri
- Bildirim Yükümlülüğü
- Yer, Zaman, Süre Sınırlamaları
- Genel Yasak

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

BİLDİRİM \neq İZİN

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- *Balçık ve diğerleri v. Türkiye*

İzin, toplantının yapılması için kamu gücünden müsaade almak anlamına gelmekteyken; bildirim, göstericilerin ve üçüncü kişilerin güvenliğinin korunması ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla kamu gücünün haberdar edilmesi anlamına gelir.

Bildirim, kamu gücü tarafından mutlak bir tür müsaade olarak algılanması veya kamu makamlarının eylemden haberdar olmasına rağmen, bunu şekli koşullara boğması, gizli bir yasak anlamı taşır.

- *Oya Ataman v. Türkiye*

Toplantı ve gösteri yürüyüşünün en temel özelliği geniş anlamda belli bir siyasaya karşı tepki niteliği taşımasıdır. Sosyal ve siyasal yaşamda öyle hâller vardır ki tepkinin hızla gösterilmesi gerekir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Cisse v. Fransa,no:51346/99**

AİHM «bildirim yapılmadığı takdirde, gösterinin kanundışı olacağına kanaat getirmiş ve halkın kalabalık olduğu bir saatte yapılacak bir gösterinin doğurabileceği karışıklıkların aza indirgenmesi amacıyla, bildirimde bulunmanın yetkililere gerekli tedbirleri alabilmesi yönünde yardımcı olacağına» vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda AİHM için, siyasi, kültürel yada başka amaçlı her türlü olay, toplantı ya da toplanmanın en iyi şekilde geçmesini sağlamak amacıyla önleyici tedbir olarak, örneğin gösteri alanlarında kamu görevlilerinin bulunması gibi güvenlik tedbirlerinin alınmasının önem arz ettiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, AİHM, *kanundışı bir durumun toplantı özgürlüğünün ihlal edilmesini haklı göstermeyeceğine* vurgu yapmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yer ve Güzergâhı, Zamanı

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il ve ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

2911 sayılı Kanun madde 6

2911 sayılı Kanun madde 7

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Kamusal mekânlarda gerçekleştirilen her toplanma ya da gösterinin, günlük yaşamı ve trafiği belirli düzeyde aksatması doğaldır.
- ✓ Dolayısıyla gürültü (Galstyan v. Armenia, 26986/03) ve trafiğin aksatılması (Patyi and Others v. Hungary) gibi gerekçeler özgürlüğe müdahale için yeterli değildir.
- ✓ Ayrıca soyut nitelikteki tehlike ve güvenlik varsayımları ile toplanma özgürlüğü sınırlandırılmaz.

Örnek: Makhmudov v. Russia

AİHM Moskova'daki kitlesel gösterilere yönelik terörist eylemler yapılacağına dair "çeşitli kaynaklardan" elde edilen bilgilere dayanılarak bir toplanmanın yasaklanmasını keyfi olarak nitelendirmiş ve ihlal kararı vermiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Cisse v. Fransa - Başvuru No: 51346/99, Karar Tarihi: 09.07.2002**

1996 yılında Fransa'daki göçmenlik statülerinin gözden geçirilmesinde yaşadıkları zorluklara dikkat çekmek için, Paris'teki St. Bernard Kilisesi'nin yaklaşık iki yüz yasadışı göçmenden oluşan bir grup tarafından işgalinin dini ibadetle ilgisi olmadığı, zaten yetersiz olan sağlık koşullarında belirgin bir bozulma olduğu, kilise çıkışlarına asma kilitler konularak güvenlik önlemlerinin alınarak gözaltı ve sınırdışı işlemleri yapmıştır. Başvurucunun Sözleşme'nin 11.maddesinin ihlal edildiğine ilişkin başvurusunda kilisenin boşaltılmasının, başvurucunun barışçıl toplanma özgürlüğünü kullanmasına bir müdahale teşkil ettiğini kabul edilse de bu müdahalenin temelinde meşru bir amaç olarak düzensizliğin önlenmesi yer aldığından müdahale orantılı olduğundan Sözleşme'nin 11.maddesi ihlal edilmemiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Nurettin Aldemir v. Türkiye

«Ankara Valiliği'nin belirlediği alanların dışında yer alan Kızılay Meydanı'nda Eğitim-Sen tarafından yapılan bir gösteriye yönelik polis müdahalesinin, toplanma özgürlüğünü ihlal ettiğine hükmederken, gösterinin barışçıl niteliğine rağmen, sadece belirlenen yerler dışında gerçekleştirildiği için güç kullanılarak dağıtılmasının ve ardından başvurucular hakkında başlatılan kovuşturmanın caydırıcı bir etki yaratacağının altını çizmiştir.⁸⁴ Mahkeme, gösterinin, Ankara'nın merkezinde yer alan Kızılay Meydanı'nda yapılmak istenmesinin, belirli bir kargaşaya yol açacağını kabul etmiş, fakat gösterinin amacının da TBMM'de görüşülmekte olan bir yasa tasarısını protesto etmek olduğuna işaret etmiştir.⁸⁵ Bu noktada, kamu otoritelerinin, barışçıl toplanmalara hoşgörü gösterme yükümlülüğünü hatırlatan Mahkeme, şiddet içeren polis müdahalesinin ölçülü ve kamu düzeninin bozulmasının engellenmesi için gerekli bir yöntem olmadığı sonucuna ulaşmıştır.⁸⁶»

Benzer Örnek:

Beyoğlu İstiklal Caddesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Dar takdir yetkisi içerisinde kamu otoriteleri, toplanmanın sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak için mekâna dair çeşitli düzenlemeler yapabilir. İHAM, kamu otoriteleri tarafından alternatif bir mekân ya da zaman önerilmesinin, tek başına, Sözleşme'ye aykırı olmayacağını kabul etmektedir.
- ✓ Fakat bu öneri, keyfi bir şekilde yapılamaz.
- ✓ Bu noktada, toplanma ve gösterinin amacına ulaşması açısından mekânın sahip olduğu önem ya da mekânın göstericiler için taşıdığı anlam ile kamu düzeninin veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçları arasında bir dengenin, somut olayın koşulları çerçevesinde kurulması gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK

Berladir ve diğerleri v. Rusya

AİHM «alternatif mekân önerisinin özgürlüğü ihlal etmediği sonucunu ulaşırken, başvurucuların, mekân tercihlerine dayanak olarak, otoriteler tarafından ileri sürülen gerekçelere ağır basan geçerli bir neden ortaya koyamadıklarının» altını çizmiştir.

Stankov v. Rusya

AİHM «toplanma özgürlüğünün ihlalini tespit ederken, otoriteler tarafından reddedilen yer ve zaman tercihinin, başvurucular açısından taşıdığı öneme dikkat çekmiştir.»

DİSK ve KESK v. Türkiye

AİHM «polis şiddeti nedeniyle toplanma özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermekle birlikte, değerlendirmesinde, 1977 yılındaki 1 Mayıs kutlamaları sırasında 37 kişinin öldüğü Taksim Meydanı'nın, bu trajik olayın sembolü haline geldiğine işaret etmiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Eva Molnar v. Macaristan

AİHM « toplanma özgürlüğünün amaçlarından birinin, kamusal tartışmaların ve protestoların gerçekleştirilmesi amacıyla bir forum, diğer bir deyişle mekân sağlanması (secure a forum) olduğunu» açıkça ifade etmiştir.

Nosov v. Rusya

AİHM «göstericiler tarafından belirlenmiş bir mekânın ya da zamanın kamu otoriteleri tarafından değiştirilmek istenmesinin, özgürlüğe bir müdahale oluşturacağını» altını çizmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK

Aşıcı v. Türkiye

11 Eylül 2000 tarihinde IMF ve F Tipi Hapishanelerinin protesto etmek amacıyla bir gösteriye katılan bir gruba polis tarafından müdahale edilmiştir, haklarında dava açılmıştır. Başvuranlar, güvenlik güçlerinin toplanmaları sırasında araya girmesi ve basın toplantısı yapılmasını engellemeleri nedeniyle AIHS'nin 10. ve 11. maddeleri ile güvence altına alınan ifade ve barışçıl yolla toplanma özgürlüğü haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle şikâyetçi olmuştur. Hükümet, gösteri ABD Konsolosluğu önünde yapılacağı için istisnai önlem alındığını söylemiştir. Hükümetin itirazı reddedilmiştir. AIHM, yapılan engellemenin toplantı özgürlüğü haklarını kullanmalarına yönelik bir müdahale oluşturduğu kanaatindedir. AIHM, göstericilere dava açılmasını da değerlendirmiş, AIHS'nin 11. maddesine atıfta bulunarak göstericilerin eyleme katılmalarının ve basın açıklaması yapmalarının demokratik bir eylemi teşkil ettiğini belirtmiştir. Dava koşulları ışığında, AIHM, güvenlik güçlerinin müdahalelerinin ve başvuranlar hakkında ceza davası açılmasının orantısız tedbirler olduğu kanaatine vararak AIHS 11. Maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

DİSK ve KESK v. Türkiye

AİHM sendikaların İstanbul Valiliği'nin gösterdiği toplantı yer ve güzergâhı arasında bulunmayan Taksim Meydanı'nda 1 Mayıs mitingi yapılmasının polis müdahalesiyle engellenmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'in 11. maddesine aykırı bularak “göstericilerin şiddete başvurmadığı durumlarda, kamu yetkililerinin Sözleşmenin 11. maddesinde teminat altına alınan barışçıl toplantı hakkının özünün zarar görmesini engellemek için, barışçıl toplantılara bir miktar hoşgörü göstermeleri gerektiği kanaatindedir” tespitinde bulunmuştur (DİSK ve KESK/Türkiye, 27 Kasım 2012, 38676/08).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Erteleme, Yasaklama ve Cezai Hükümler 2911 sayılı Kanun madde 17

«Bölge valisi, vali veya kaymakam, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması halinde **yasaklayabilir.»**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK OLAY

“Vatandaşlarımızın; miting alanlarına geliş ve dağılmalarında toplu ulaşım araçlarını rahatlıkla kullanabilmeleri, bu alanlara gidiş ve gelişlerinin İstanbul trafiğini olumsuz etkilememesi, otopark ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabilecek her türlü imkâna sahip olmaları, belirlenen bu alanların düz alanlara kurulu olması ve etraflarında fiziki engellerin bulunmamasından ötürü, tahliye durumlarında (acil ve panik halinde) katılımcıların dağılabilmelerinin kolaylaştırılması, genel asayiş ve güvenlik tedbirleri alınması için uygun bir konuma sahip olmaları, gösteri yürüyüşleri ve açık yer toplantı alanları olarak “Fatih Yenikapı Sahil Alanı” ve “Maltepe Sahil Alanı”nın seçilmesindeki kriterlerdir.”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

«Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşü kavramı»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Uygun biçimde bildirim verilmeden,
- ✓ Toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;
- ✓ “havai fişek, molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil” patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir “demir bilye ve sapan” gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya **kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesaire unsurlarla örterek** toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak,
- ✓ Güneş doğmadan başlanarak;
- ✓ Valilik ve kaymakamlıkların ilan ettiği toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı dışında bir yerde,
- ✓ Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak, - Kanunların suç saydığı maksatlar için,
- ✓ Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak,
- ✓ Toplantı ve yürüyüşün yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden,
- ✓ 12’nci madde gereğince toplantının dağılmasına karar verilmesi hâlinde, **yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı sayılır.**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

2911 sayılı Kanun madde 28

Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine **katılanlar**, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile **cezalandırılır**.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İzci v. Türkiye

Kanun'daki yer ve zaman sınırlamasına uyulmadığı için katıldığı gösteriye “yasadışı” olduğu gerekçesiyle müdahale edilen ve bu nedenle kolluk müdahalesine maruz kalan ya da bu gerekçeyle yargılanıp mahkûm olan kişiler, bu müdahalelere ilişkin iç hukuk yolu tükendikten sonra söz konusu olayları AİHM'e taşımış, bu davaların birçoğunda Türkiye, AİHS'i ihlal ettiği gerekçesiyle başvurucuya tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi AİHM, barışçıl gösteri olmak koşuluyla kanunda belirlenen yer ve zaman aralığı dışındaki gösterilere sırf bu nedenle müdahale edilemeyeceği kanaatinde. Mahkeme'ye göre, böyle bir durumda şekli olarak kanuna aykırılık olması, gösterinin zorla dağıtılması sonucunu doğurmamalıdır.

AİHM, şiddete başvurmayan ve kamu düzeni açısından bir tehlike oluşturmadan gösteri yapma haklarını kullanan bireylere Türkiye'de hoşgörü gösterilmediği ve aşırı şiddete başvuran kolluk görevlilerinin çoğunlukla cezasız kaldığı yönünde karar vermiştir. AİHM, Türkiye'ye karşı başvuruların büyük bir kısmının toplantı yapma özgürlüğü ve/veya toplantı ve gösteriler sırasında kolluk kuvvetlerinin orantısız kuvvet kullanımı ile ilgili olduğunu vurgulayıp, Türk makamlarından, bu konuda yakın gelecekte meydana gelmesi muhtemel ihlal iddialarını önleyebilmek adına, Sözleşmenin 46. maddesine göre önlemler almasını talep etmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SOYUT ÖRNEK

«Manisa'nın Soma ilçesi Yırca Mahallesi'nde, termik santral yapılacak bölgedeki zeytin ağaçlarının kesilmemesi için nöbet tutan köylülere önce inşaat şirketinin güvenlik görevlileri, ardından jandarma müdahale etmiş, şirketin dozerleri alana girerek 6 bin zeytin ağacı kesmiştir. Olay bütün gün sürmüş, Danıştay ise aynı gün akşam saatlerinde yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Bu olayda köylülere yasadışı toplandıkları ve bildirimde bulunmadıkları için müdahale edilmiş, bu arada yürütmeyi durdurma kararı verilinceye kadar binlerce ağaç kesilmiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

VI. Diğer Haklar ile İlişkisi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TOPLANMA ve GÖSTERİ HAKKI ve İŞKENCE YASAĞI İLİŞKİSİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi Ali Rıza Özer ve diğerleri kararı

- Polise sopa ile saldıran kişi : «kendi davranışıyla sebebiyet»
- Biber gazından etkilenme : «eşik?»
- Barikatı aşan kişiye müdahale ve BTM : «eşik»
- Polise saldırdığı kanıtlanamayan kişi, burun kırığı ve işitme kaybı

TCK madde 256

TCK madde 86

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Ataman v. Türkiye - Başvuru No:74552/01, Karar Tarihi: 05.12.2006**

Sultanahmet Meydanı'ndaki gösteride polisin kalabalığı dağıtmak için “biber gazı” kullanımından ötürü biber gazının yol açtığı etkileri kanıtlayan bir doktor raporu bulunmadığı için AİHS md.3'teki işkence yasağına aykırılık olmadığına, gösteri yürüyüşüne izin verilmemesinin ise toplantı özgürlüğünün göstericilerin şiddet eylemlerine karışmadığı taktirde barışçıl toplantılara hoşgörü gösterilmesi gerektiğinden polisin güçlü müdahalesini kargaşanın önlenmesi için gereksiz ve orantısız bulduğundan AİHS m.11'in ihlaline karar vermiştir. M.41 uyarınca adil tazmin için Türkiye'yi 1.000 Euro tazminata mahkum etmiştir.

- **İzci v. Türkiye - Başvuru No:42606/05, Karar Tarihi: 23/07/2013**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TOPLANMA ve GÖSTERİ HAKKI ve BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ İLE İLİŞKİSİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi**
 - Pentikainen v. Finlandiya
 - Fatullayev v. Azerbaycan
 - Selmani ve diğerleri v. Kuzey Makedonya

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

TOPLANMA ve GÖSTERİ HAKKI ve ÖZGÜRLÜK ve GÜVENLİK HAKKI

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Ağit Demir v. Türkiye - Başvuru No: 36475/10, Karar Tarihi: 27.02.2018**

Olay anında 13 yaşında olan başvuru, Öcalan'ın tutukluluk koşullarını protesto etmek için gösteriye katıldığı ve güvenlik güçlerine taş attığı gerekçesiyle gözaltına alınmış, 2 ay tutuklu kalmış ve ceza yargılaması sonrasında hüküm alsa da cezası ertelenmiştir. Çocuk hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlere başvurulması son çare olarak olarak kullanılabileceğinden, diğer tedbirler değerlendirilmeden doğrudan bu tür tedbirlere başvurulması Sözleşme'nin 5. Maddesi ve küçüğün, şiddet, silahlı başkaldırı veya direniş çağrısı olmaksızın bir protesto gösterisine katılmasının mahkûmiyet sebebi olması ve protesto sırasında sınırı aşan taş atma eylemine yönelik alınan tedbirlerin ulaşmak istenen amaçla orantısız olduğundan, Sözleşmenin 11. maddesinde düzenlenen toplanma özgürlüğünün ihlal edilmiştir.

- **Gülcü v. Türkiye**
- **Gün ve diğerleri v. Türkiye**
- **Gül ve diğerleri v. Türkiye**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sınırlı sayıda olmamakla birlikte:

- Toplantı ve gösteri yürüyüşlerdeki polis müdahalesi
- Polisin yakalama koşulları
- Gözaltı ve tutma koşulları
- Psikolojik şiddet koşulları

Kötü muamele iddialarının ortaya çıkabildiği alanlardır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

VII. Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü ve Sınırlama Rejimi

- Kanunilik İlkesi
 - Meşru Amaç
- Demokratik Toplumda Gerekliklik

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Toplanma ve Gösteri Yürüyüşüne Müdahale ve Ölçülülük

- Kolluk Zor Kullanma Yetkisi
- Dağıtmanın Şartları

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Müzakere

**Toplantı ve gösteri yürüyüşünün dağıtılmasının şartları
Madde 24**

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Kolluğun barışçıl olmayan (şiddet içeren) toplantı ve gösteriler ile toplumsal olaylara müdahale sırasında gerektiğinde kuvvet kullanması

Kullanılan gücün somut olayda zorunlu (son çare) ve orantılı olması gerekliliği

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Somut olayın şartlarında şiddeti etkisiz hale getirilecek şekilde kuvvet nedir?

- ✓ şiddet içermeyen diğer yöntem ve araçların sonuçsuz kalmış olması gerekliliği
- ✓ müdahale sırasında karşılaşılan direnci ortadan kaldıracak oranda ve aşamalı biçimde artan
 - ✓ bedensel kuvvet, maddi güç, değişik araçlar ve **kanuni şartlar gerçekleştiğinde silah** kullanma
- ✓ zor kullanmaktan başka çarenin olmadığı bir noktaya gelinmiş olması
 - ✓ kullanılan güç kademeli olarak artırılmalı
- ✓ şartları oluşmadan zor kullanılması ya da zor kullanmada sınırın aşılması
 - ✓ kamu görevlilerinin hukuki ve cezai sorumluluğu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Abdullah Yaşa ve diğerleri v. Türkiye

AİHM, 13 yaşındaki başvuruçunun barışçıl olmayan bir gösteri sırasında polis aracı üzerinden uyarı yapılmadan ve doğruca göstericiye ateşlenen gaz fişegi kapsülü ile göstericinin yüzünden yaralanmasının kötü muamele olduğunu, barışçıl olmayan bir gösteriyi dağıtmak amacıyla olsa bile bir kişinin yüzüne doğru gaz fişegi kapsülü ateşlenmesi sonucu yaralanmasının AİHS m. 3'ün ihlali olduğu sonucuna varmıştır.

Güler v. Türkiye

AİHM, başvuranın yasadışı olarak bir araya gelen kalabalıkta taraf tuttuğu ve güvenlik güçlerinin müdahalesine direndiği farz edilse dahi, dava dosyasında yer alan hiçbir delilin bu denli yoğun ve şiddetli bir güç kullanımının gerekli olduğunu kanıtlayamadığını işaret ederek Sözleşme'nin "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz." biçimindeki 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ezelin v. Fransa

AİHM, göstericilerin bir kısmının şiddete başvurması diğerlerine de müdahale edilebileceği anlamına gelmediğini, kolluğun bu hallerde sadece şiddete başvuran gruplara müdahale etmesi gerektiği yönünde karar vermiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Maddi güç kullanımı

Biber gazı
Tazyikli Su
Cop
Köpek
?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Biber gazı ?

- ✓ Etkin kimyasal maddeler + Oleoresin Capsicum (OC)
- ✓ Türk Tabipler Birliği diğer bazı uzmanlık dernekleri ile birlikte hazırladığı “Kimyasal Silahlar; Gösteri Kontrol Ajanları” başlıklı bir rapor (<http://www.ttb.org.tr/kutuphane/bibergazi.pdf>)
- ✓ Türkiye Tabipler Birliğinin yayınladığı “Toplumsal Olaylarda Kullanılan Kimyasal Silahlara İlişkin Bilgi Notu
- ✓ Anayasa Mahkemesi de Ali Rıza Özer

«Göz yaşartıcı gazların yanı sıra biber gazının içeriğindeki kimi etkin maddelerin insan sağlığı üzerindeki etkilerine dair endişeler nedeniyle bunların kullanımlarının sınırlanması yolunda kimi uluslararası eğilimler mevcuttur.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de 11 Haziran 1997 tarihinde yürürlüğe giren Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretilmesi, Saklanması ve Kullanılması ve Yok Edilmesine dair 1993 tarihli Sözleşme (CWC) kapsamında göz yaşartıcı gaz, kimyasal bir silah olarak düşünülmemektedir. Ayrıca bu gazın kullanımına, iç karışıklıkların kontrol altına alınması da dahil olmak üzere, yasaların uygulanması amacıyla izin verilmiştir.

Bununla birlikte, AİHM, yasaların uygulanması hususunda bu tür gazların kullanılmasına ilişkin olarak, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi(CPT) tarafından kaygıların ifade edildiğini belirtmektedir. CPT’ye göre “Biber gazı potansiyel olarak tehlikeli bir maddedir ve kapalı alanlarda kullanılmamalıdır. Açık havada kullanılması halinde bile CPT’nin ciddi çekinceleri bulunmaktadır; istisnai olarak kullanılması gerektiğinde, bölgede belirli güvenlik tedbirlerinin alınması gerekmektedir. Örneğin, biber gazına maruz kalan kişiler derhal bir doktora ulaştırılmalı ve bu kişilere panzehir sağlanmalıdır. Biber gazı, hâlihazırda kontrol altına alınmış bir tutukluya karşı kullanılmamalıdır.” (CPT/Inf (2009) 25).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Biber gazının hangi durumda kullanılabilceğine dair talimatlar:

- biber gazına maruz kalan tutukluların derhal doktora ulaştırılmalarına ve kendilerine kurtulma tedbirlerinin sunulmasına dair hakları;
- biber gazı kullanma yetkisi verilmiş personellerin nitelikleri, eğitimleri ve yeteneklerine ilişkin bilgi;
- biber gazının kullanımına ilişkin yeterli bir raporlama ve denetim mekanizması ve biber gazının kapalı alanlarda kullanılmaması gerektiği (bkz. CPT/Inf (2009) hususlarını ele alması gerekmektedir.

Bu hususlar dikkate alınmadan biber gazı kullanılması durumunda AİHM sadece toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı değil, aynı zamanda Sözleşme'nin işkence yasağını düzenleyen 3. Maddesi çerçevesinde, başvurunu insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bıraktıkları sonucuna da varmaktadır (bkz. B. No. 9829/07)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Abdullah Yaşa v. Türkiye kararı
«Gaz fişegi» kullanımı
- Ataykaya v. Türkiye kararı
«kaskların numaralandırılması»
- Oya Ataman v. Türkiye kararı
«Gaz kullanımı» genelgesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ 2021/19 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün polislerin görüntülerinin alınmasını yasaklayan genelgesi

Personelimizin görevini ifa ederken bu tür ses ve görüntü alınmasına tevessül edecek danışlara fırsat vermemeleri, eylemin veya durumun niteliğine göre kayıt yapan kişileri engellemeleri, kanuni şartlar oluştuğunda adli işlem yapmaları gerektiği hususlarında tüm personelimizin bilgilendirilmesi»

- ✓ Danıştay 10. Dairesi YD kararı

Söz konusu genelge ile getirilen düzenlemelerin temel hak ve hürriyetlerden olan haberleşme hürriyeti ile basın hürriyetine yönelik kural ve sınırlamalar getirildiği anlaşılmıştır. Bu haliyle yasa organının tasarrufu niteliğindeki kanun yerine yürütme organına dahil Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından genelge niteliğinde bir düzenleme ile temel hak ve hürriyetlere sınırlama getirilmesinde Anayasa'ya uyarlılık bulunmamaktadır.”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İçişleri Bakanlığı'nın 15.02.2008 tarih ve 2008/.... sayılı “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatı” başlıklı Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi ve eki “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı” başlıklı Talimatnamesi

03.2013/310 nolu şikâyet üzerine Kamu Denetçisi tarafından verilen 2013/90 sayılı karar (ş 283)

**<https://docplayer.biz.tr/1212319-Tavsiye-karari-sikayet-no-03-2013-310-karar-no-2013-90-sikayetcilerin-adi-soyadi-1.html>*

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Grup tartişması örnekleri

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Örnek

«2012’de iki grup arasında hastane acil servisinde yaşanan kavgayı sonlandırmak isteyen polis acil servis koridorunda biber gazı kullanmıştır; 29 Ekim 2012’de Ankara Ulus Meydanı’ndaki Cumhuriyet Bayramı kutlamasına katılan çoğu yaşlı ya da orta yaşın üstündeki kişilere doğrudan ve yoğun biçimde göz yaşartıcı gaz sıkılmış ve biber gazı fişegi atılmıştır. 2013 yılında 1 Mayıs gösterileri sırasında polisin DİSK Binasının içine, Taksim İlk Yardım Hastanesi’nin acil servisine hatta civardaki kimi evlerin içine çok sayıda biber gazı sıkılmış bu sırada Taksim İlk Yardım Hastanesi’nin acil servis kısmına biber gazı sıkılan polislerin amirine içerde bulunan bir hasta yakınının tepki göstermesi üzerine polis amirinin “Bana işimi nasıl yapacağımı öğretemezsin!” şeklinde tepki göstermiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Kolluğun zor kullanma biçimine ilişkin uluslararası belgeler

➤ Birleşmiş Milletler (BM) Kolluk Görevlileri Davranış Kuralları (1979)

(<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>)

Madde 3

“Kanunların uygulanmasından sorumlu olanlar, yalnızca çok zorunlu hallerde ve görevlerinin yerine getirilmesi için gereken ölçüde, kuvvete başvurabilirler”.

Maddenin yorum hükümlerine göre; *“Kolluk görevlileri tarafından kuvvet kullanılması istisna olup, şartların makul olarak gerekli kıldığı hallerde kuvvet kullanmaya yetkilendirilmiş bulduklarını ve bunun dışında kuvvet kullanılmamalıdır. Kolluk gücü görevlileri tarafından kuvvet kullanılmasını, ulusal mevzuat mutata (genel) olarak orantılılık ilkesiyle sınırlandırmaktadır.”*

➤ Kanun Adamlarının Zor ve Silah Kullanmalarına Dair Temel Prensipleri (1990)

(<http://www.uncjin.org/Standards/Conduct/conduct.html>)

Madde 4

“Kanun adamları görevlerini yaparlarken, zora ve silaha başvurmadan önce mümkün olduğu kadar şiddet içermeyen araçları kullanırlar. Sadece başka araçların etkisiz kalması veya hedeflenen sonucun gerçekleşme ümidinin bulunmaması halinde zor veya silah kullanabilirler.”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEKLER

Balçık ve diğerleri v. Türkiye

«barışçıl bir gösteriye kamu makamlarının müsamaha göstermesi gerektiğini, kanundaki bildirim şartının mutlak bir izin olarak yorumlanması ya da kamu makamlarının gösteri ve yürüyüşten haberdar olmalarına rağmen bunun yapılmasını bazı şekli koşullara bağlaması halinde gizli bir yasağın ortaya çıkabileceği yönünde karar vermiştir.»

Subaşı ve Çoban v. Türkiye

«bildirim şartına uyulsun ya da uyulmasın, şiddete başvurmayan bireylere karşı zor kullanılmayacağı yönünde karar vermiştir. Karara göre barışçıl bir gösteriye karşı polisin fiziki kuvvet, cop ve biber gazı kullanması, AİHS m.3'teki işkence ve kötü muamele yasağının ihlalidir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK

«AİHM Macaristan Transilvanyası'nın Romanya'ya bağlanmasını kutlamak amacıyla Romanya Başbakanı tarafından düzenlenen resepsiyona Macaristan Başbakanı'nın iştirak edeceğini son anda öğrenerek duruma tepki göstermek isteyen Macarların, bildirim şartına uymaksızın yaptığı protestoyu, Sözleşmenin 11. maddesi kapsamında haklı görüp, polisin cebir ve şiddet içermeyen bu gösteriye müdahalesini hukuku aykırı bulmuştur.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Oya Ataman v. Türkiye

«F tipi cezaevlerini protesto etmek amacıyla Sultanahmet meydanında toplanan kalabalığa karşı polisin, “bildirim şartının yerine getirilmediği” gerekçesiyle göz yaşartıcı gaz kullanmasının barışçıl olarak toplanan ve demokratik hukuk devletinde protesto hakkını kullanan başvuruculara karşı fiziki kuvvet, cop ve biber gazı kullanılmasının kötü muamele ve işkence yasağını ihlal ettiği yönünde karar vermiştir. AİHM bu davada, 2911 sayılı kanundaki koşullara uymayan her toplantıyı, sırf kanuna aykırı diye şiddet kullanarak dağıtmanın Anayasa’daki izinsiz toplantı hakkını anlamsız bırakacağı ve bir toplantı, kanunda öngörülen koşulları yerine getirmese bile şiddet içermedikçe ve kamu düzenini bozmadıkça sırf bu nedenle müdahale edilemeyeceği yönünde karar vermiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Oya Ataman/Türkiye (devam)

AIHM «gösterinin hemen yapılmaması durumunda bir anlamının kalmayacağı acil hâller ve hızlı gelişmeler varsa bildirim koşulunun yerine getirilmemesi gibi şekli bir koşulun kamu makamlarına derhal ve müdahale yetkisi vermeyeceğini» kabul etmiştir.

AIHM için, göstericilerin şiddet içeren faaliyetlerde bulunmadığında kamu güçlerinin, AIHS'nin 11. maddesi tarafından güvence altına alındığı şekliyle toplantı özgürlüğünün geçerli olabilmesi için, barış yanlı toplantılara hoşgörüyle yaklaşması önem arz etmektedir. Sonuç olarak AIHM, bu davada polisin zor kullanarak müdahale etmesinin orantılı olmadığına ve AIHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kamu düzeninin korunması için gerekli bir tedbir oluşturmadığına kanaat getirmektedir (§ 43).»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Oya Ataman v. Türkiye (devam)

“AİHM, ulusal mevzuat hükümlerini gözönünde bulundurarak, halka açık gösterilerin düzenlenmesi için hiçbir izne gerek olmadığını gözlemlemektedir. Olayların meydana geldiği dönemde, yetkili makamlara yapılacak bildirinın olaydan yetmiş iki saat önce yapılması gerekiyordu. İlke olarak benzeri düzenlemeler, AİHS tarafından korunduğu şekliyle toplantı yapma özgürlüğüne gizli bir engel oluşturmamalıdır. Kamu alanlarındaki her türlü gösteri günlük yaşamın devamı için bir takım düzensizliklere neden olabilmekte ve kinle karşı karşıya kalılabilmektedir. Hal böyleyken, dernek ve diğer gösteri organizatörlerinin, yürürlükteki düzenlemelere riayet ederek, demokrasinin aktörleri olarak oyunun kurallarına katılması önemlidir.”

“AİHM, bildiri yapılmadığı takdirde, gösterinin kanundışı olacağına kanaat getirmektedir. Ancak AİHM, kanundışı bir durumun toplantı özgürlüğüünün ihlal edilmesini haklı göstermeyeceğini hatırlatmaktadır (Cisse-Fransa, no: 51346/99). Ancak bu durumda, bildirinın gösterinin halkın kalabalık olduğu bir saatte karışıklıkların aza indirgenmesi amacıyla, yetkililere gerekli tedbirleri almayı sağlayabilirdi. AİHM için, siyasi, kültürel ya da başka amaçlı her türlü olay, toplantı ya da toplanmanın en iyi şekilde geçmesini sağlamak amacıyla önleyici tedbir olarak, örneğin gösteri alanlarında kamu görevlilerinin bulunması gibi güvenlik tedbirlerinin alınması önem arz etmektedir. (§ 39 ve 40)”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

VIII. Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri

- Pozitif Yükümlülüklerin Kapsamı
- Karşı Göstericiler ve Adil Denge

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Örgütlenme özgürlüğüne hakiki ve etkili bir şekilde saygı duymak, yalnızca Devletin müdahale etmeme yükümlülüğüne indirgenmemelidir (**negatif**)
- Ulusal makamlar, bazı durumlarda, örgütlenme özgürlüğünün etkin bir şekilde kullanılmasını güvence altına almak amacıyla makul ve uygun tedbirler alarak özel kişiler arasındaki ilişkiye müdahale etmek zorunda kalabilirler (Wilson, Ulusal Gazeteciler Birliği ve Diğerleri/Birleşik Krallık, § 41). (**pozitif**)
- Davanın ister Devletin pozitif yükümlüğü bakımından ister gerekçelendirilmesi gereken bir kamu makamı müdahalesi bakımından analiz edilmesi, uygulanacak kriterler özünde farklılık göstermemektedir. Her iki bağlamda da, kişinin ve bir bütün olarak toplumun yarışan çıkarları arasında adil bir denge kurulması gerektiği hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir (Şorensen ve Rasmussen/Danimarka [BD], § 58).
- Kamu makamları, bir dernek veya siyasi partinin, destekleme amacı güttükleri yasal fikirlere veya iddialara karşı olan kişileri rahatsız etse veya gücendirse dahi, düzgün bir şekilde işlemlerini güvence altına almakla görevlidir. Üyeleri, kendilerine karşı çıkan kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalacaklarından korkmadan toplantılar yapabilmelidir. Böyle bir korku, diğer dernekleri veya siyasi partileri; etkileyen, tartışmaya fazlasıyla açık meseleler hakkındaki görüşlerini açıkça ifade etmekten caydırabilir. Demokratik bir toplumda karşı gösteri yapma hakkı, örgütlenme hakkının kullanılmasını engelleyecek şekilde kullanılamaz (Ouranio Toxo ve Diğerleri/Yunanistan, § 37; Zhdanov ve Diğerleri/Rusya, § 162).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Örgütlenme özgürlüğü hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını güvence altına alma yönündeki pozitif yükümlülük, özellikle yaygın olmayan görüşleri olan veya azınlık gruplarına mensup olan bireyler için özel bir önem taşımaktadır; zira söz konusu bireyler mağdur olmaya daha müsaittir (Baçzkowski ve Diğerleri/Polanya, § 64).
- Kamu makamları bir derneğe/siyasi partiye yönelik şiddetten kaçınmak veya şiddeti önlemek adına yeterli önlemleri almalıdır.
- Üyelere karşı şiddet ve örgütlenme özgürlüğünün açıkça ihlal edilmesine yönelik tehlikeyi makul bir şekilde öngörebilecekken herhangi bir müdahalede bulunmamak ihlale neden olur.
- Ayrıca sorumluluğu belirlemek için olayların ardından soruşturma başlatmak gereklidir.
- Mahkeme, özel kişilerin eylemleriyle örgütlenme özgürlüğüne müdahale durumunda, yetkili makamların etkili bir soruşturma yürütmeye yönelik ilave bir yükümlülüğü olduğunu vurgular.
- Derneklerin kayıt altına alınmalarının reddedilmesi aynı zamanda bir ayrımcılık temelinde bir gerekçeye dayanıyorsa, AİHS madde 14 ihlali de gündeme gelebilir.
- Yetkili makamların, özel işverenler tarafından sadece bir çalışanın belirli bir siyasi partiye/derneğe/sendikaya üye olması sebebiyle gerçekleştirilen işten çıkarmalara karşı hukuki denetim ve güvence sağlama konusunda pozitif bir yükümlülüğü bulunmaktadır.
- Devletin dini toplulukların tüzel bir kişilik kazanmalarını sağlamak için bir tanıma sistemi geliştirmeye yönelik pozitif bir yükümlülüğü vardır. Din ve dini faaliyet kavramlarının tanımları, bireyin din özgürlüğü hakkını kullanması üzerinde doğrudan yansımaları sahiptir(Magyar Keresztény Mennonita Egyház ve Diğerleri, § 90).
- Devletlerin, ayrıca, sendika üyeliği temelinde ayrımcılığa karşı etkili bir hukuki korumanın sağlanması yönünde pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır(Danilenkov ve Diğerleri/Rusya, § 124).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

***Referanslar:**

Ezelin v. France, 11800/85,26.4.1991, § 37

Djavit An v. Turkey, 20652/92,20.02.2003, § 39

Schwabeand M.G v. Germany, 8080/0, 8577/08, 01.12.2011, § 98.

Taranenko v. Russia, 19554/05,15.5.2014, § 65.

Stankov And The United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria, 29221/95, 29225/95,2.10.2001, § 97

Gün and Others v. Turkey,8029/07,18.06.2013, § 70.

Makhmudov v. Russia, 35082/04, 26.7.2007, § 64.

Plattform“ÄrzteFür Das Leben”v. Austria, 10126/82, 21/06/1988, § 32;

Öllinger v. Austria, 76900/01, 29.06.2006, § 35

Sergey Kuznetsov. Russia, 10877/04, 23.10.2008, § 42.

Nurettin Aldemir and Others v. Turkey, 32124/02,32126/02, 32129/02, 32132/02, 32133/02, 32137/02, 32138/02, 18.12.2007, § 43

Akgöl And Göl v. Turkey, 28495/06, 28516/06, 17/05/2011, § 41

Samüt Karabulut v. Turkey, 16999/04, 27.1.2009,§ 35.

Berladir and Others v. Russia, 34202/06, 10.07.2012, § 39.

Bukta And Othersv. Hungary, 25691/04, 17.7.2007, § 36-37.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Identoba ve Diğerleri v. Gürcistan, no. 73235/12 , 12/05/2015**

Onur yürüyüşü sırasında göstericilerin, karşıt-göstericiler tarafından saldırıya uğraması sonrasında yürüyüş için konuşlandırılmış olan polisler, pasif kalmışlardır. Özellikle de olay yerindeki birkaç polis memuru, yürüyüşçüler yardım istediğinde, polis devriyesinin bir parçası olmadıklarını ve müdahale etmenin onların işi olmadığını söylemişlerdir. Başvuru sahiplerinden dördü tutuklanmış ve bir süre polis arabası içinde alıkonulmuş veya etrafta dolaştırılmıştır. Bu tedbirler, onları karşıt-göstericilerden korumak için alınmıştır.

- ***Benzer yönde, bkz. Association ACCEPT ve diğerleri v. Romanya, no. 19237/16, 01/06/2021***

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

IX. Kamu Görevlilerinin Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ “Devlet idaresi” kavramı ilgili memurun işgal ettiği görev göz önünde bulundurularak dar bir şekilde yorumlanmalıdır (Vogt v. Almanya, § 67).
- ✓ Görevleri Devletin yönetimi ile ilgili olmayan memurları, ilke olarak “Devlet idaresi mensupları” olarak değerlendirilemez ve bu doğrultuda bu kişilerin örgütlenme ve sendika kurma haklarına bu kapsamda bir kısıtlama getirilemez (Demir ve Baykara/Türkiye [BD], § 97).
- ✓ Kamu görevlilerinin örgütlenme özgürlüğü, siyasi tarafsızlıklarının sağlanması yönünden gerekli görüldüğü takdirde kısıtlanabilmektedir (bkz. Ahmed ve Diğerleri/Birleşik Krallık, §§ 53 ve 63, bu davada Mahkeme kıdemli yerel hükümet görevlilerinin üyeleri olduğu siyasi partileri içerisinde gerçekleştirdikleri faaliyetlere getirilen kısıtlamaların meşru olduğunu tespit etmiştir.)
- ✓ Kamu görevlilerinin sendika kurmasının kesin surette yasaklanması 11. madde ile uyumlu değildir (Tüm Haber Sen ve Çınar/Türkiye §§ 36 ve 40; Demir ve Baykara/Türkiye [BD], § 120).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Yasal bir örgütün üyesi olan şahsın anayasal düzene zarar vermesi hakkında bir şüphenin mevcut olmadığı durumda bir kamu makamında görev yapmasının yasaklanması Sözleşme'nin 11 § 2 maddesi kapsamında haklı çıkartılamaz (Grande, Oriente d'Italia di Palazzo Giustiniani/İtalya bu davada masonlar bir mason loncasına üye olmak ile kamu makamına başvurmak arasında seçim yapmak zorunda bırakılmıştır).
- ✓ Bir kamu görevlisinin sendika üyesi olması nedeniyle başka bir şehre zorunlu olarak tayin edilmesi, kamu hizmetlerinin doğru olarak yürütülmesi ve işletilmesi kapsamına girmemekle birlikte kamu görevlilerinin dernek faaliyetlerine katılma hakkına yapılan haksız bir müdahale teşkil etmektedir (Metin Turan/Türkiye, §§ 30-31).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Polis?

- ✓ Polislerin toplum için oynadığı önemli rolün bu memurların siyasi tarafsızlığının zedelenmesi nedeniyle sekteye uğratılmamasını güvenceye almak demokratik ilkelerle uyumlu olacaktır (Rekvényi/Macaristan[BD], § 41).
- ✓ Polis memurlarının siyasi bir partiye üye olmasının yasaklanması Sözleşme'nin 11 § 2 maddesi kapsamında meşru görülebilir (a.g.e., § 61). 282.
- ✓ Polis memurlarının ulusal düzeni ve güvenliği sağlama, suç ile savaşıma ve mesleklerinin özünde yer alan görev ve sorumlulukları göz önünde bulundurulduğunda polis memurlarının sendika haklarını kullanmasına ilişkin olarak bazı düzenlemeler yapılmasının meşru olduğu düşünülebilir.
- ✓ Polis memurlarının halkın gözünde güvenilebilirliğinin sürdürülebilmesi amacıyla görüşlerini ifade ederken tarafsız bir şekilde davranmasının zorunlu kılınması meşrudur.
- ✓ Polislerin sürekli olarak hizmetlerini devam ettirebilme ihtiyacının mevcut olması ve silah taşımaları, bu meslek grubunu diğer kamu görevlilerinden ayırarak örgütlenme haklarına getirilen kısıtlamaları meşru kılmaktadır. İlgili dernek 11. madde kapsamında güvence altına alınan haklarının esasından mahrum bırakılmadığı sürece polis derneklerinin faaliyetlerinin kamu menfaati doğrultusunda bazı yönlerinin düzenlenmesine ilişkin olarak Devletlere geniş bir takdir yetkisi verilmiştir (Junta Rectora Del Ertzainen, Nazional Elkartasuna (ER.N.E.)/İspanya, §§ 37-39)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

X. Örgütlenme Özgürlüğüne Yönelik Diğer Müdahaleler

- Sendikalar
- Dernekler
- Venedik Komisyonu Raporu Değerlendirmeleri
- Çevrimiçi Örgütlenme ve dezenformasyon

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

➤ Sendikalar

- Sendika kurma özgürlüğü kapsamı
- Üye olma /üye olmama
- Toplu sözleşme yapma
- Müdahale şekilleri (kapatma, cezai yaptırım)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Sendika kurma ve sendikalara katılma hakkı kişi, her şeyden önce, Devletin eylemlerine karşı korur (Demiryolu Mühendisleri ve İtfaiyeciler Birliği (ASLEF) / Birleşik Krallık, § 37).
- ✓ Sözleşme'nin 11. maddesinin ana amacı bireyleri madde kapsamında korunan bu haklarını kullanmalarına karşılık olarak kamu yetkileri tarafından yapılan keyfi müdahalelerden korumak olsa da, bu hakların etkili bir şekilde kullanılmasını güvence altına almak için Devletin ek pozitif yükümlülükleri de mevcut olabilir (Demir ve Baykara [BD] / Türkiye, § 110).
- ✓ Devletin Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki pozitif ve negatif yükümlülükleri arasındaki sınırlar kesin bir şekilde tanımlanmasalar da, uygulanacak ilkeler benzerdir. Her iki bağlamda da, kişinin ve bir bütün olarak toplumun çatışan çıkarları arasında adil bir denge kurulması gerektiği hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir (Sindicatul "Păstorul cel Bun" / Romanya [BD], § 132; Tek Gıda İş Sendikası / Türkiye, § 50).

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Demir ve Baykara v. Türkiye

«Kemal Demir (sendika üyesi) ve Vicdan Baykara (sendika başkanı) 1996 yılında yerel mahkemelerin kendilerini sendika kurma ve toplu sözleşme yapma hakkından mahrum bıraktığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur. Tüm Bel Sen olarak Gaziantep Belediyesi ile iki yıllık toplu iş sözleşmesi yapmıştır. Belediye finansal yükümlülüklerini yerine getiremediğinden sendika dava açmıştır. Bölge İdari Mahkemesi, sözleşmenin tarafları bağlayıcı olduğunu karar vermiş, belediye kararı temyize götürmüştür. Yargıtay kararı bozmuştur. “Yargıtay, memurlar tarafından sendika kurulmasına karşı hukuki hiçbir engel olmamakla beraber, mevcut mevzuat uyarınca, bunların toplu sözleşme yapma yetkisi bulunmadığına hükmetmiştir. Yargıtay ayrıca, sendikanın kurulduğu tarihte yürürlükte olan mevzuatın, memurların sendika kurmasına izin vermediğine işaret etmiştir. Daha sonra gerçekleştirilen ve memurlara sendika kurma ve toplu iş sözleşmesi yapma hakkı tanıyan Anayasa değişikliklerinin, Tüm Bel Sen’in tüzel kişilik kazanmadığı ve bu nedenle dava açma veya kendini savunma gibi kanuni yeterliliğinin olmadığı tespiti geçersiz kılacak nitelikte olmadığını ifade etmiştir.” Bu çerçevede de sendikanın itirazını reddetmiştir. Sözleşme feshedilmiştir. Olay sendika tarafından AIHM’e taşınmıştır. AIHM; “devletin idare mekanizmasında görevli olan memurların”, 11. maddenin kapsamının dışında değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır. Ulusal makamlar bunlara en fazla 11/2 madde uyarınca “yasal kısıtlamalar” getirebilir. Öte yandan bu davada, Hükümet, belediye memurları olarak başvuranlarca yerine getirilen görevlerin niteliği itibarıyla bu kişilerin nasıl, 11/2 maddesinin kısıtlamalarına tabi “devletin idare mekanizmasında görevli olan memurlar” olarak değerlendirmeleri gerektirdiğini ortaya koyamamıştır. Dolayısıyla başvuranlar meşru olarak AIHS’in 11. maddesini dayanak alabilirler kararıyla hükümetin bu bağlamdaki itirazı da reddedilmiş ve AIHS’nin 11. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Demir ve Baykara v. Türkiye (devam)

AİHM, 11. maddenin esas amacının, kamu mercilerinin, korunan hakların kullanımına yapılan keyfi müdahalesine karşı bireyi korumak olmakla beraber, buna ek olarak, bireylerin bu haklardan etkin şekilde yararlanabilmesini sağlamak üzere devlete pozitif yükümlölük getirmekte olduğunu yinelemiştir. Daire, yalnızca 11. madde kapsamında başvuranların haklarına haksız müdahalede bulunulduğu sonucuna varmamış, aynı zamanda başvuranların sendikasının tüzel kişiliğini tanımayı reddetmekle, devletin, aynı maddede yer alan haklardan yararlanılmasını sağlamak olan pozitif yükümlölüğüne riayet etmediğine de hükmetmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÖRNEK

Yeşilgöz v. Türkiye

1998 yılında Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği'nin Tunceli'yi gezmek ve yöre halkının sorunlarını dinlemek için yapmayı planladıkları Tunceli ziyareti OHAL bölge valisi tarafından alınan karar ile engellenmesi üzerine AİHM'e başvuruda bulunulmuştur.

"[...] bir yandan kamu güvenliğini korumayı ve suçun önlenmesini gerektiren genel çıkarla diğer yandan başvuranın sendika kurma özgürlüğü arasında adil bir denge gözetilmemiştir. Böylesi yasaklama tedbirleri "zorunlu sosyal gereklilik" ilkesinin bir gereği olarak değerlendirilemez ve dolayısıyla AİHM'in 11. maddesi uyarınca demokratik bir toplumda bu tedbirlerin alınmasının bir gereği bulunmamaktaydı. Bu nedenle bu madde ihlal edilmiştir.»

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

➤ Dernekler

- Dernek kurma özgürlüğü kapsamı
- Üye olma
- Müdahale şekilleri (kapatma, cezai yaptırım)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Dernek kurma hürriyeti

ANAYASA MADDE 33- (Değişik: 23/7/1995-4121/2 md.; 3/10/2001-4709/12 md.) Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir. Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir. Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, 24 saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını 48 saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Venedik Komisyonu Raporu Değerlendirmeleri:**

Opinion No.1028/2021 CDL-AD(2021)023cor European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission) European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission) Turkey **Opinion On The Compatibility With International Human Rights Standards Of Law No. 7262 On The Prevention Of Financing Of The Proliferation Of Weapons Of Mass Destruction** (6 Temmuz 2021)

([https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfid=e=CDL-AD\(2021\)023cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfid=e=CDL-AD(2021)023cor-e))

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İHLALE NEDEN OLABİLEN MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Örgütlenme hakkının yasalarda tanınmamış olması,
- ✓ Örgütlenme özgürlüğüne ve örgütlerin haklarına getirilen yasal/idari sınırlandırmaların demokratik toplum gereklerine uygun ve amaca orantılı olmaması,
- ✓ Örgütlenme özgürlüğü hakkını etkileyen mevzuatın, örgütlerin kuruluşunu kolaylaştırmak ve amaçlarını gerçekleştirmelerine olanak sağlamak amacıyla hazırlanmaması,
- ✓ Dernek, vakıf, sendika, federasyon vb. kurum ve kuruluşların iş ve işlemlerinin aşırı prosedürlere bağlanması/caydırıcı olması,
- ✓ Herhangi bir kimsenin sendikaya veya belirli sendikalara üye olmanın zorunlu olması,
- ✓ Kurucular/üyelerin örgütlerinin amaç ve faaliyetlerini belirleme konusunda kısıtlanması,
- ✓ Örgütlerin amaç ve faaliyetleri yoluyla hakları olan ifade ve kanaat özgürlüğünün kısıtlanması,
- ✓ Örgütlerin faaliyetlerini yürütmek için kaynak arama, alma ve kullanma özgürlüğünün kısıtlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Örgütlerin haklarının hayata geçirilmesini etkileyen kararlara itiraz etmek ve bu kararların denetlenmesini sağlamak için etkili başvuru yollarının veya bu yollara erişimlerinin olmaması,
- ✓ Örgütler, devletin veya başka dış etmenlerin gereksiz müdahalelerinden bağımsız ve özgür olmaması,
- ✓ Örgütün kapatılması halinin demokratik standartlara uygun, adil yargılama ve tarafsız mahkeme kararlarına dayandırılmaması,
- ✓ Eksikliklerin düzeltilebileceğine dair bilgi verilerek uyarı yapılmaması ve eksikliğin giderilmesi için örgüte yeterli süre tanınmaması),
- ✓ Örgüt kurmak isteyen tüm kişiler ve gruplar kanunlar önünde eşit muameleye tabi tutulmaması,
- ✓ Devletin düzenlemeler bakımından örgütlere eşit muamele yapmaması,
- ✓ Devletsiz kimseler, mülteciler ve göçmenler de dâhil olmak üzere yurttaş olmayanların örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması ve bu hakkın kullanılması konusunda ayrımcılığa maruz kalmaları,
- ✓ Kamu kaynaklarının kullanımda örgütler arasında ayrımcılık yapılması,
- ✓ Kamu yetkililerinin belirli dernek, vakıf, sendika vb. örgütlenmelere üye olmama veya olma çağrısı yapması,
- ✓ Örgütlerinin kriteri belirli veya objektif olmayan denetim koşullarına tabi olması, denetimde keyfi uygulamalar yapılması.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

➤ Çevrimiçi Örgütlenme ve dezenformasyon

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

• Venedik Komisyonu Raporu Değerlendirmeleri

Opinion no. 1102 / 2022 CDL-PI(2022)032 European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission) Türkiye Urgent Joint” **Opinion** Of The Venice Commission And The Directorate General Of Human Rights And Rule Of Law (Dgi) Of The Council Of Europe **On The Draft Amendments To The Penal Code Regarding The Provision On “False Or Misleading Information** (7 Ekim 2022)

([https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfid=e=CDL-PI\(2022\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfid=e=CDL-PI(2022)032-e))

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **BM İnsan Hakları Komiseri Raporu**

Impact of new technologies on the promotion and protection of human rights in the context of assemblies, including peaceful protests (2020)

«In the present report, the United Nations High Commissioner for Human Rights focuses on new technologies, including information and communications technology, and their impact on the promotion and protection of human rights in the context of assemblies, including peaceful protests. Given the importance of the enjoyment of the right of peaceful assembly for democracies, it is concluded in the report that every effort should be made to ensure full enjoyment of this right. Certain new technologies can be enablers for the exercise of the right of peaceful assembly. At the same time, the use of some such technologies to surveil or crack down on protesters can lead to human rights violations, including infringement of the right to peaceful assembly. Regulatory frameworks that are in line with human rights norms and standards are needed to avoid unlawful limitations by Governments on the right of peaceful assembly and related right.»

(<https://daccess-ods.un.org/tmp/7775676.25045776.html>)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **European Digital Media Observatory Report on Case law for policy making: an overview of ECtHR principles when countering disinformation (Ocak 2022)**

(<https://edmo.eu/wp-content/uploads/2022/01/Case-law-for-policy-making-Report-2022.pdf>)

- **UNESCO Gazetecilik, ‘Sahte Haber’ ve Dezenformasyon: Gazetecilik Eğitimi ve Alıştırmaları için El Kitabı**

(<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380323?posInSet=9&q=veryId=cda20c7d-b2c7-4d85-b428-1d06c1b247ab>)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Avrupa Komisyonu**

The 2022 Code of Practice on Disinformation

«The new Code brings together a more diverse range of stakeholders than ever, empowering them to contribute to wide-ranging improvements by signing up to precise commitments relevant to their field. Such commitments include demonetising the dissemination of disinformation; guaranteeing transparency of political advertising; enhancing cooperation with fact-checkers; and facilitating researchers access to data.

Supporting platforms and industry to meet their commitments under the Code of Practice on Disinformation feeds in to the European Commission’s commitment to a more transparent, safe and trustworthy online environment.»

(<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation#:~:text=The%20new%20Code,trustworthy%20online%20environment.>)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tavsiyeler:

- ✓ kapsamın genişletilmesi ve özel taahhütlerle daha geniş katılım,
- ✓ Dezenformasyonla daha iyi mücadele,
- ✓ hizmetlerin bütünlüğünü sağlamak,
- ✓ Kullanıcıları dezenformasyonu anlamaları ve işaretlemeleri için güçlendirmek,
- ✓ doğruluk kontrolünün kapsamının artırılması ve araştırmacılara verilere daha fazla erişim sağlanması,
- ✓ Sağlam bir izleme çerçevesi,
- ✓ bir Şeffaflık Merkezi geliştirmek,
- ✓ AB Hızlı Alarm Sistemi ile işbirliği yapmak

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- European Parliament, Requested by the LIBE committee, **Study on the fight against disinformation and the right to freedom of expression**

([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695445/IPOL_STU\(2021\)695445_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695445/IPOL_STU(2021)695445_EN.pdf))

- High Level Expert Group on Fake News and Online Disinformation, ‘**A multi-dimensional approach to disinformation**’, Final report of 12 March 2018.

(<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)

- **Google v. Spain** (2014) kararı, kullanıcılara "unutulma hakkı" ve kişisel bilgilerin platform hizmetlerinden kaldırılmasını talep etme olanağı tanıyarak platformlara kullanıcı gizliliğine saygı gösterme konusunda daha fazla sorumluluk yükledi. ABAD, belirli durumlarda, arama motorlarının kendileri bilginin üçüncü taraf yayıncıları olsalar bile, arama motorlarının özel kullanıcı içeriğini (yasal içerik dahil) kaldırmakla yükümlü olduğuna karar vermiştir. Başka bir deyişle, arama motorları bu bağlamda kendilerinin yayınlamadığı içerikten sorumlu tutulmuştur.
- **Glawischnig-Piesczek v. Facebook** (2019) kararında, platformların belirli ve karalayıcı yasadışı içerikleri kaldırmasını gerektiren tedbir kararlarının, platformların içeriğin yasallığına ilişkin 'bağımsız bir değerlendirme' yapmak zorunda olmaması koşuluyla, e-Ticaret Direktifi Madde 15'in izleme yükümlülüğü bulunmaması ile tutarlı olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla, çevrimiçi ortamda hakarete uğrayan kullanıcılar, ilke olarak, AB hukuku tarafından daha fazla itibar kaybına karşı korunabilir ve platformların, kopyalara ve anlam bakımından aynı veya eşdeğer olan içeriğe ek olarak belirli hakaret içerikli içeriği kaldırmasını gerektirir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)

- Delfi v. Estonya (BD), no. 64569/09, 16/06/2015 (ihlal yok)
- Magyar Jeti Zrt v. Macaristan, no. 11257/16, 04/12/2018 (ihlal var)
- Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosna Hersek [BD], no. 17224/11, 27/06/2017 (ihlal yok)
- **M.L. and W.W. v. Almanya**, no. 60798/10 65599/10, 28/06/2018 (ihlal yok)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **İnternet kullanımının engellenmesi**
- ✓ **Ahmet Yıldırım v. Türkiye (2012)**

Mahkeme, basılan içeriğin yasadışı olduğu iddiasına dayandırılan bir engelleme tedbirinin bir ön kısıtlama olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme her ne kadar yayınlar üzerindeki ön kısıtlamaların her koşulda 10. Madde ile yasaklanmadığını birden fazla davada ortaya koymuş olsa da bunlar, olası istismarların önüne geçmek için, hem yasaklamaların kapsamı üzerinde sıkı bir denetim hem de etkili bir yargı denetimi sağlayan bir hukuki çerçevenin parçası olmalıdır. İnternet kullanıcılarının haklarını büyük ölçüde kısıtlayarak ve önemli bir ikincil etki yaratarak çok miktarda bilgiyi erişilmez kılan toptancı engellemeler, 10. Madde kapsamında kabul edilemez.

- ✓ **Cengiz ve diğerleri v. Türkiye**

- ✓ **Kablis v. Rusya (2019)**

Mahkeme, yeri kent yönetiminin onaylanmayan halka açık bir etkinliğe çağrı içerdikleri gerekçesi ile başvurucunun bloğundaki üç yazının ve sosyal ađ hesabının engellenmesini, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme açısından, başvurucunun yeni bir sosyal ađ hesabı açabilmesinin veya bloğunda yeni yazılar yayımlayabilmesinin bu tespite etkisi olmamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

➤ Bant daraltma ?

Elektronik Haberleşme Kanunu

Kurumun yetkisi ve idarî yaptırımlar Madde 60/ (10) (Ek: 15/8/2016-KHK-671/25 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6757/22 md.) Anayasanın 22 nci maddesinde sayılan sebeplerden biri veya birkaçına bağlı olarak, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhurbaşkanlığı, alınması gereken tedbirleri belirler ve uygulanmak üzere Kuruma bildirir. Kurum Başkanı, Cumhurbaşkanlığının gerekli gördüğü tedbirlere ilişkin kararını derhal işletmecilere, erişim sağlayıcılara, veri merkezlerine ve ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirir. Bu kararın gereği, derhal ve kararın bildirilmesi anından itibaren en geç iki saat içinde yerine getirilir. Bu karar, yirmidir saat içinde sulh ceza hakiminin onayına sunulur. Hakim kararını kırk sekiz saat içinde açıklar, aksi halde karar kendiliğinden kalkar.

➤ Erişim engelleme

5651 sayılı Kanun madde 8, 8/A, 9, 9/A

➤ Dezenformasyon ve Türk Ceza Kanunu

- TCK madde 217/A «Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçu»